

Katson maalaismaisemaa ja kuuntelen

Äänimaisemallinen näkökulma maisema-alueiden inventointiin Satakunnassa

Anne Savola
Ympäristöasiantuntija
Satakuntaliitto, alueiden käyttö
24.10.2013/15.2.2014

TIIVISTELMÄ

Ympäristöministeriö on käynnistänyt valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventoinnin Suomessa. Inventoinnit toteutetaan maakunnittain erillisen inventointiohjeen mukaisesti ELY-keskusten ja maakuntien liittojen yhteishankkeina vuosina 2010 -2013.¹

Satakunnassa maisema-alueiden inventoinnit käynnistyivät vuonna 2012 Varsinais-Suomen ELY-keskuksen ja Satakuntaliiton yhteistyönä. Tärkeä osa tätä inventointia oli vuosina 2012–2013 Satakuntaliitossa toteutettu EAKR-rahoitteinen ”Katson maalaismaisemaa” -projekti. Uutena maisema-alueita koskevana näkökulmana projektissa on tarkasteltu maisema-alueiden äänimaisemaa esimerkkikohteiden avulla.

”Katson maalaismaisema” -projektin äänimaisemaosuuden tavoitteena on ollut nostaa äänimaisema esille osana maisema-alueiden kokemista ja ymmärtämistä, hahmottaa kokonais kuvaa äänimaiseman perustekijöistä maisema-alueita inventoitaessa, herättää keskustelua äänimaiseman merkityksestä maisema-alueilla ja pohtia äänimaiseman vaikutuksia maisema-alueen rajaukseen ja arvoluokkaan sekä maisema-alueiden kehittämiseen.

Selvityksen pohdintaosiossa päädytään siihen, että keskustelua äänimaiseman merkityksestä maisema-alueilla tulisi lisätä. Samalla tulisi pohtia äänimaisemallisten ominaisuuksien vaikutusta maisema-alueiden rajaukseen sekä alueiden keskinäiseen arvottamiseen. Yksi tapa lähteä liikkeelle tässä työssä olisi sisällyttää maisemaseutujen kuvauksiin äänimaisemien keskeisten ominaispiirteiden tarkastelu sekä tarkastella äänimaisemaa ainakin yleisellä tasolla valtakunnallisesti arvokkailla maisema-alueilla.

¹ Ympäristöministeriö 2010

SISÄLLYS

sivu

Sisällys

1. LÄHTÖKOHDAT	4
2. SELVITYKSEN TAVOITTEET	5
3. ÄÄNIMAISEMALLINEN VIITEKEHYS	7
3.1. Äänimaiseman käsitteistä ja havainnoinnista	7
3.1.1. Äänimaisematutkimuksesta Suomessa	7
3.1.2. Ääniympäristön havainnoinnista	8
3.1.3. Suhtautumisesta ääniin	9
3.2. Ympäristön äänet arjessa	11
4. SELVITYSAINEISTO JA MENETELMÄT	13
5. MAISEMALLISET PERUSPIIRTEET POHJANA SATAKUNNAN ÄÄNIMAISEMILLE	16
5.1. Satakunnan ominaispiirteet	16
5.2. Satakuntalaisista äänimaisemista	16
6. SELVITYKSEN ESIMERKKIALUEET	23
6.1. Yyterin maisema-alue	23
6.1.1. Karttatarkastelu ja maastohavainnot	23
6.1.2. Äänipäiväkirjat	25
6.2. Vihteljärven-Niemenkylän maisema-alue	30
6.2.1. Karttatarkastelusta ja maastohavainnot	30
6.3. Leistikylänjärven alue	35
7. KYSELYT	41
7.1. Kunta- ja sidosryhmäkyselyt	41
7.2. Kyselyt asukasilloissa	42
8. ESIMERKKIALUEIDEN ÄÄNIMAISEMISTA	43
9. MITÄ HYÖTYÄ ÄÄNIMAISEMAN TARKASTELUSTA ON MAISEMA-ALUEIDEN INVENTOINNISSA?	45
9.1. Maisema-alueiden äänimaisemallisen tarkastelun arviointia	45
9.2. Pohdintaa äänimaiseman tarkastelun hyödyistä maisema-alueita inventoitaessa	46
9.2.1. Äänimaisematuntemus auttaa maisema-alueiden arvottamisessa	46
9.2.2. Äänimaiseman merkityksestä tarvitaan keskustelua	48
10. ÄÄNIMAISEMA AKTIIVISEMMIN ESILLE MAISEMA-ALUEIDEN SUUNNITTELUUN	50
KIRJALLISUUS	52
LIITE 1	55

1. LÄHTÖKOHDAT

Ympäristöministeriö on käynnistänyt valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventoinnin Suomessa. Inventoinnit toteutetaan maakunnittain erillisen inventointiohjeen mukaisesti ELY-keskusten ja maakuntien liittojen yhteishankkeina vuosina 2010 -2013.² Uusi ehdotus valtakunnallisesti arvokkaiksi maisema-alueiksi koostetaan inventointitulosten perusteella ja tämän ehdotuksen pohjalta valmistellaan maisema-alueista uusi valtioneuvoston päätös. Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden inventointien yhteydessä inventoidaan myös maakunnallisesti arvokkaat alueet, joista päättäminen kuitenkin kuuluu maakuntien liitoille.³

Satakunnassa maisema-alueiden päivitysinventointi käynnistyi vuonna 2012 Varsinais-Suomen ELY-keskuksen ja Satakuntaliiton yhteistyönä. Tärkeä osa tätä inventointia oli vuosina 2012–2013 Satakuntaliitossa toteutettu EAKR-rahoitteinen ”Katson maalaismaisemaa” -projekti. Projektissa on mm. kartoitettu ja määritelty Satakunnan valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaat maaseudun maisema-alueet valtakunnallisen ja maakunnallisen jatkotyön pohjaksi. Lisäksi projektissa on pilotoitu äänimaiseman määrittelyä, ominaisuuksia ja merkityksiä maisema-alueilla.⁴

Tässä selvityksessä tarkastellaan arvokkaiden maisema-alueiden äänimaisemaa esimerkkialueilla ja pohditaan äänimaiseman merkitystä maisema-alueiden määrittelyssä ja arvottamisessa. Selvityksessä käytetyllä äänimaiseman käsitteellä tarkoitetaan yhtälailla sitä äänten kenttää, jossa kulloinkin olemme kuin myös sitä, kuinka yksilö tai yhteisö kokonaisuudessaan ymmärtää akustisen ympäristön sitä kuunnellessaan tai lukiessaan kuvausta jostakin alueesta.⁵ Äänimaisema-termin ”isä” on äänimaisematutkimuksen pioneeri, professori ja säveltäjä R. Murray Schafer, joka esitteli 1970-luvulla äänimaisemaa jäsentäviä termejä teoksessaan ”The Tuning of the world”⁶.

² Ympäristöministeriö 2010

³ http://www.maaseutumaisemat.fi/?page_id=11 [arvokkaiden maisema-alueiden inventointi, viitattu 2.7.2013]

⁴ Katson maalaismaisemaa-hankkeen projektisuunnitelma 2012/2013;

<www.satakuntaliitto.fi/katsonmaalaismaisemaa> [viitattu 1.12.2013]

⁵ ks. Schafer 1992, cit. Ampuja, Järviluoma, Kilpiö & Uimonen 2005:13, vrt. Schafer 1980:271–275, Truax 1984/2001:xviii

⁶ Schafer 1980

2. SELVITYKSEN TAVOITTEET

”Katson maalaismaisemaa” – hankkeen projektisuunnitelman mukaisesti tässä selvityksessä tarkastellaan maisema-alueiden äänimaiseman määrittelyä, ominaisuuksia ja merkityksiä maaseudulla esimerkkialueiden avulla. Tiivistetysti ”Katson maalaismaisema” -projektin äänimaisemaosuuden tavoitteena on nostaa äänimaisema esille osana maisema-alueiden kokemista ja ymmärtämistä, hahmottaa kokonais kuvaa äänimaiseman perustekijöistä maisema-alueita inventoitaessa, herättää keskustelua äänimaiseman merkityksestä maisema-alueilla ja pohtia äänimaiseman vaikutuksia maisema-alueen rajaukseen ja arvoluokkaan sekä maisema-alueiden kehittämiseen.

Arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventointia toteutetaan erillisen inventointiohjeen mukaan. Ohjeessa on määritelty lähtökohdat inventoitavien kohteiden valinnalle sekä erilliset merkittävyyden arviointia koskevat kriteerit. Lisäksi ohjeessa on käsitelty maisema-alueen nousuun ja laskuun vaikuttavat tekijät.⁷

Maisema-alueiden arvioinnissa käytettävät kriteerit ovat inventointiohjeen mukaan seuraavat:⁸

- Luonto, luonnonarvot ja luonnon monimuotoisuus
- Luonnonpiirteiden edustavuus, harvinaisuus, monipuolisuus ja alkuperäisyys
- Maiseman ja maankäytön historiallinen kehitys ja kehityksen jatkuvuus
- Kulttuuripiirteiden edustavuus, harvinaisuus, säilyneisyys ja alkuperäisyys
- Symboli- ja identiteettiarvot (tapahtumapaikat, historialliset tapahtumat, alueen väestölle merkittävät piirteet)
- Alueen elinvoimaisuus ja nykyinen toimivuus
- Maisemakuvan yhtenäisyys, eheys ja vaikuttavuus
- Maisemamaakunnan erityispiirteet (maisema-alue alueellisten erityispiirteiden kuvaajana)
- Maisemahäiriöt ja luonnonarvoja alentavat vauriot ja uhkatekijät

Maisema-alueen arvoa voivat nostaa mm. valtakunnalliset inventoinnit, arvokkaat luontotekijät sekä inventoitavien kohteiden lähtökohtia täydentävät tekijät. Näitä muita lähtökohtia inventoitavien kohteiden valinnalle ovat⁹:

⁷ Ympäristöministeriö 2010

⁸ Ympäristöministeriö 2010, 10–11

⁹ Ympäristöministeriö 2010, 10

- Alueet, joilla on runsaasti muinaisjäännöksiä
- Alueet, jotka ilmentävät kulttuurihistoriallista jatkuvuutta (vanhoihin karttoihin perustuva analyysi, olennaisin tieto: tiestön, asutuksen, peltojen sekä niittyjen sijoittuminen)
- Alueet, joilla pitkät kulttuurivaikutukset ovat yhä näkyvissä, ja joilla pellot ovat olleet pitkään viljelyksessä.
- Alueet, joilla vanhaa rakennuskantaa on jäljellä
- Alueet, joilla uusi rakentaminen sijoittuu maisemarakenteessa luonteenomaisille vyöhykkeille
- Perinnebiotoopit ja -maisemat (inventoidut kohteet/alueelliset ympäristökeskukset 1996–2003)
- Luontoarvoiltaan arvokkaat maatalousalueet ns. HNV-alueet (High Nature Value farmland)
- Luonnon monimuotoisuuden yleissuunnitelmien kohteet (LUMO)
- Tunnetut näköalapaikat ja näkymät (maisemanähtävyydet)
- Valtakunnan tai maakunnan historiaan merkittävällä tavalla liittyvät alueet
- Alueet, jotka kuvastavat erityisen hyvin maisemamaakuntaansa
- Kulttuuripiirteiden ja luonnonpiirteiden muodostamat kauniit, eheät kokonaisuudet
- Eheä, kaunis maisemakuva
- Paikallistuntemuksesta nousevat alueet (maakuntamuseot, ELY-keskukset, kunnat, yhdistykset, asukkaat, maakunnan liitot)

Maisema-alueiden inventointiohjeessa ei ole mainintaa ympäristön äänistä tai äänimaisemasta osana maisemaa. Tämä kiinnitti selvityksen tekijän huomion ja herätti kiinnostuksen siihen mikä on äänimaiseman merkitys valtakunnallisesti tai maakunnallisesti arvokkailla maisema-alueilla ja miten äänimaisemaa tulisi tarkastella. Onko äänimaisemalla ylipäätään merkitystä maisema-alueilla? Pitäisikö äänimaisemanäkökulma ottaa huomion maisema-alueiden rajaamisessa sekä arvottamisessa? Miten äänimaisemaa tulisi tarkastella? Mitä hyötyä ympäristön äänien tarkastelusta voisi olla? Nämä kysymykset ovat olleet tämän selvityksen lähtökohtana ja niihin pyritään hakemaan vastauksia tässä selvityksessä esimerkialueiden äänimaisemaa tarkastelemalla. Jatkokysymyksenä nousee esille mm. miten ottaa äänimaisema huomioon maisema-alueiden suunnittelussa ja alueiden kehittämisessä.

3. ÄÄNIMAISEMALLINEN VIITEKEHYS

3.1. Äänimaiseman käsitteistä ja havainnoinnista

3.1.1. Äänimaisematutkimuksesta Suomessa

Suomeen äänimaisematutkimuksen katsotaan rantautuneen 1980-luvun loppupuolella ja aiheesta on julkaistu useita tutkimuksia ja väitöskirjoja ¹⁰. Äänimaisemateema on muutoinkin herättänyt kiinnostusta ja esimerkiksi Suomen Akustisen Ekologian Seura r.y. toteutti vuosina 2004–2006 kolmivuotisen ”Sata suomalaista äänimaisemaa” – tallennus-, suojelu- ja tutkimusprojektin. Projektissa kiinnitettiin huomiota ääniympäristön laadullisiin tekijöihin ja siihen, kuinka äänimaiseman keskellä elävät ympäristönsä kokevat. Projekti perustui kirjoituskilpailuun, jossa saatiin monipuolinen kokoelma kuvauksia, huomioita ja muistoja äänimaisemista. Projektin tuloksista on julkaistu kirja ”Sata suomalaista äänimaisemaa” sekä kirjaan liittyvä äänitallenne. ¹¹

Kiinnostus äänimaisemia sekä yhtä äänimaiseman ominaisuutta, nimittäin hiljaisuutta ja sen kokemista kohtaan lisääntyi Suomessa etenkin 2000-luvun alussa, kun Suomen luonnonsuojeluliitto kampanjoi hiljaisten alueiden kartoittamisen aloittamisesta Suomessa yhdessä Suomen Ladun, Kuulonhuoltoliiton, Ekopsykologien verkoston Metsänpeiton ja Suomen Akustisen Ekologian seura ry:n kanssa. Kuntatasolla ensimmäiset hiljaisuuden kartoitukset tehtiin Hyvinkäällä ja Ylöjärvellä. ¹² Ensimmäinen maakuntatasolla toteutettu hiljaisten alueiden kartoitus toteutettiin Satakunnassa vuosina 2002–2003 ¹³.

Äänimaisemalla tarkoitetaan sitä äänten kenttää, jossa kulloinkin olemme ¹⁴. Käsitteellä äänimaisema Schafer siis tarkoittaa koko akustista elinympäristöämme. Äänimaisematutkimuksen tavoitteena on selvittää, miten äänimaisemat eroavat toisistaan ajassa ja paikassa sekä tutkia, miten äänet vaikuttavat käyttäytymiseemme. ¹⁵ Akustisen kommunikaation tutkimus täydentää äänimaisematutkimusta tutkimalla ympäristön ääniä osana kulttuuria sekä äänen, kuuntelijan ja ympäristön vuorovaikutteista suhdetta ¹⁶.

¹⁰ esim. Järviluoma & Wagstaff (toim) 2002, Ampuja & Kilpiö (toim.) 2005, Uimonen 2005, Vikman 2005, Järviluoma, Koivumäki, Kytö & Uimonen (toim.) 2006, Ampuja 2007, Järviluoma, Kytö, Truax, Uimonen & Vikman (toim) 2009, Kytö, Remy & Uimonen (toim.) 2012

¹¹ Järviluoma, Koivumäki, Kytö & Uimonen (toim.) 2006

¹² Karvinen & Savola 2004,7

¹³ Hyvinkään alueella tehtiin kuntatasolla tehty hiljaisten alueiden kartoitus vuonna 2002 ja maakuntatasolla ensimmäinen kartoitus oli Satakunnassa vuosina 2002–2003 toteutettu hiljaisten alueiden kartoitus, missä kehitettiin myös hiljaisten alueiden määrittelyä Suomessa.

¹⁴ Schafer 1992, cit. Ampuja, Järviluoma, Kilpiö & Uimonen 2005, 13

¹⁵ http://www.aanipaa.tamk.fi/maise_1.htm [viitattu 3.7.2013]

¹⁶ Uimonen 2011, 55

3.1.2. Ääniympäristön havainnoinnista

Ihmisten havainnoista yli 80 % on visuaalisia ¹⁷. Merkittävä ero auditiivisten eli kuulohavaintojen sekä visuaalisten eli näköhavaintojen välillä on, että ääniä voidaan kuulla kaikista suunnista, kun taas visuaalinen havainnointi on sidottu katseen suuntaan ¹⁸. Kuulohavaintojen merkitys suhteessa näköhavaintoihin kasvaa pimeässä, jolloin ympäristöä on silmin katsoen liian vaikea havainnoida ¹⁹. Silmin havaittu ympäristö on luonteeltaan suhteellisen vakaa, mutta kuulohavaintoihin perustuva ympäristö voi muuttua ja vaihdella suhteellisen nopeastikin. Havainnoijan merkitys on kuitenkin aina keskeinen riippumatta siitä onko kyseessä näkö- tai kuulohavainto. Mm. Porteus on todennut, että maisema – onpa se sitten fyysinen ympäristö tai maalauksen muodossa – ei ole olemassa ilman havainnoijaa. Tämä on olennaista myös siinä mielessä, että havainnoija ikään kuin kehystää näkymän ja näkymän arvostus riippuu havainnoinnin mielen kehyksistä. ²⁰ Samalla kun nähtyä on alettu tulkita yhä enemmän suhteessa kulttuuriseen kontekstiinsa, on huomattu myös muiden aistien merkitys ympäristön kokemisessa ²¹. Esimerkiksi Tani korostaa aistein merkitystä ja toteaa, että havaittu ympäristö muodostaa elämismaailman perustan ²². Havainnoijaa ympäröivät äänet ja niiden aistiminen ovatkin yksi tärkeä osa aistein havaittavasta ympäristöstä.

Yksilölliset kokemukset ja sosiaaliset odotukset vaikuttavat siihen tapaan, jolla yksilö havainnoi maisemaa. Kyseessä on tällöin lähinnä henkinen maisema, joka on subjektiivinen, inhimillinen kuva todellisuudesta ²³. Tätä henkistä maisemaa luetaan ja tulkitaan niiden sisältämien kulttuuristen viestien ja merkitysten, symbolien kautta ²⁴. Tapa nähdä ja kokea ympäristöä on subjektiivisen tulkinnan ohella riippuvainen suuremmasta kokonaisuudesta eli siitä ympäristöstä ja ajasta, jossa havainnoitsija tai tulkitsija elää tai missä tilanteessa tai ajassa teksti tai kuvallinen esitys on tuotettu. ²⁵ Perinteet ja konventiot, ”sanattomat sopimukset” siitä, mikä maisemassa on kaunista ja hyvää (ja samalla hyvää ja huonoa) ohjaavat maiseman näkemistä ²⁶. Perinteet ja konventiot vaikuttavat myös siihen miten äänimaisemaan suhtaudutaan ja ihmisen kokemuksellinen tulkinta äänimaisemasta vaihtelee yksilöstä riippuen. Kontekstin merkitystä äänimaisematutkimuksessa on korostanut erityisesti Truax ²⁷.

Äänet ovat läsnä kaikkialla ympäristössämme: ne täyttävät koko tilan ja niillä on taipumus ympäröidä kuulija ²⁸. Luonnon äänien kuultavuuteen ja ihmistoiminnasta syntyvien äänien havaittavuuteen vaikuttaa akustisen tilan koko eli havaittu äänimaisema. Hi-fi-ympäristössä

¹⁷ Porteous 1995,6; ks. myös Bonsdorff 1977,26: maiseman kokemisessa on kaksi osapuolta: kokeva subjekti ja se mitä koetaan

¹⁸ Rodaway 1994,91

¹⁹ mm. Ohlson 1976,35

²⁰ Porteous 1990, 4

²¹ Rodaway 1994, 160; Tani 1996,104

²² Tani 1966, 105

²³ Jones 1991, 242

²⁴ Jones 1991, 242; Raivo 1997,47

²⁵ ks. Cosgrove 1984/1998,xiv

²⁶ Karjalainen 1990:145

²⁷ Truax 1984/2011,11

²⁸ Porteous 1990,6

akustisen tilan tuntu määrittäyty selvästi; äänen suunnan ja etäisyyden voi havaita. Lo-fi-ympäristössä äänet pakkautuvat yhteen ja tilan tuntu häviää.²⁹ Akustisen tilan ohella puhutaan akustisesta horisontista, millä tarkoitetaan jokaisen ilmansuunnan suurinta etäisyyttä, josta ääniä on mahdollista kuulla³⁰. Luonnontilaiset äänimaisemat edustavat hi-fi-ympäristöä³¹.

Herkkyyteen havainnoida äänimaisemaa vaikuttavat mm. yksilön kokemustausta, arvot ja kulttuurinen konteksti³². Truax toteaa, että äänimaisema ei ole vain ääniympäristön synonyymi vaan äänimaisema viittaa siihen, kuinka yksilö tai yhteisö kokonaisuudessaan ymmärtää äänimaiseman sitä kuunnellessaan³³. Toisaalta yhteisö kokee ja ymmärtää aina suhteessa ympäristöönsä³⁴.

3.1.3. Suhtautumisesta ääniin

Suhtautuminen erilaisiin äänimaisemiin on subjektiivista ja tietyt äänet voidaan kokea miellyttävämpinä kuin toiset. Eri maissa tehdyissä testeissä lintujen äänet ovat todettu miellyttävimmiksi luonnon ääniksi tai ne ovat olleet ainakin suosituimpien joukossa. Luonnon äänistä helpommin tunnettavat hyönteisten äänet ovat usein ihmisistä ärsyttäviä.³⁵ Myös lintujen äänien voimakkuuksia ja kuuluvuuksia on tutkittu³⁶.

Liikenteen äänet voidaan usein kokea ärsyttävinä ja niistä valitetaan herkemmin kuin monista muista ihmistoimintoihin liittyvistä äänistä.³⁷ Kokijan kulttuurinen viitekehys vaikuttaa esimerkiksi siihen, minkä verran yksilö ”sietää” ihmistoiminnasta syntyviä ääniä (esim. kaukainen liikenteen humina, muiden ihmisten äänet) luonnonympäristössä ilman, että hän kokee toiminnan häiritseväenä luonnonrauhan kokemisen kannalta³⁸. Akustinen kokemus myös muovaa ympäristösuhdettamme³⁹.

Akustiikkaan liittyvät symbolit voivat muuttua. Esimerkiksi koneiden äänet ovat symbolisoineet perinteisesti kahta asiaa: voimaa ja edistystä.⁴⁰ Nykyisin moottoreiden ääniä kuullaan lähes kaikkialla sivilisaation merkkeinä ja tämä on johtanut siihen, että kiinnostus esimerkiksi melutasoltaan muuta ympäristöä hiljaisempiin alueisiin on 2000-luvulle tultaessa kasvanut Suomessa sitä mukaa, kun hiljaisten alueiden katoaminen on tiedostettu⁴¹. Katoavia ja menetettyjä

²⁹ Schafer 1989, 271- 275

³⁰ Truax 2011,26

³¹ Schafer 1980, 43-44,272

³² ks. Schafer 1980, s. 169–180, Truax 2001, s. xviii

³³ Truax 1984(2001):xviii, suomenkielinen käännös Järviluoma 2003:349

³⁴ Ampuja, Järviluoma, Kilpiö & Uimonen 2005, 13

³⁵ Schafer 1980, 29, 34

³⁶ Björk 2013

³⁷ Schafer 1980, 186-189

³⁸ vrt. Truax 1984/2001, xviii,11

³⁹ Truax 1984/2001,13

⁴⁰ Schafer 1980, 169

⁴¹ Karvinen & Savola 2004, Pesonen 2004, ks. myös Schafer 1980, 169

äänimaisemia kohtaan voidaan myös tuntea nostalgiaa. Esimerkiksi Schafer toteaa omaavansa monia sellaisia äänimuistoja kanadalaisesta kaupungista, joita ei enää voi kuulla. Äänimuistoilla on myös taipumus muuttua romanttisiksi. Ja mitä nopeammin uudet äänet tulvivat luoksemme sitä enemmän tukeudumme muistiimme viehättyen kuvitteellisista menneisyyden äänistä ja pehmentäen niitä rauhallisiksi fantasioiksi.⁴²

Äänimaisematutkijalle ympäristön äänet eivät ole vain abstrakteja akustisia kokemuksia, vaan niitä tutkitaan akustisina merkkeinä, signaaleina ja symboleina. Signaali on ääni, jolla on erityinen merkitys ja se saa yleensä aikaan suoran vastauksen (puhelin, sireeni jne.). Symbolilla sen sijaan on laajempia merkityksiä/vivahteita. Äänimaiseman tapahtuma on symbolinen ja herättää/sekoittaa tunteitamme tai ajatuksiamme yli mekaanisen tuntemuksen tai signaalisen toiminnan tai kun se ilmentää ihmisten, paikkojen, asioiden tai yksilöiden keskinäisiä suhteita tai sillä on psyyken syvimät uumenet herättävä jälkikaiku. Schaferin mukaan voimakkaita symbolisia merkityksiä omaavia ääniä ovat mm. veden ja tuulen äänet sekä torvien ja sireenien äänet.⁴³

Schafer on luokitellut äänimaisemakuvaukset erilaisiin ääniluokkiin: 1) luonnon äänet, 2) ihmisen äänet, 3) äänet ja yhteiskunta, 4) mekaaniset äänet, 5) hiljaisuus sekä 6) äänet merkitsijöinä.⁴⁴ Samaa jaottelua on usein hyödynnetty äänimaisematutkimuksessa⁴⁵. Äänimaisemakyselyissä voidaan tiedustella myös kokemuksia äänimaiseman miellyttävyydestä ja kuuntelutapahtuman muutoksesta⁴⁶.

Melutasoltaan hiljaisten alueiden huomioon ottaminen maankäytön suunnittelussa on yksi äänimaisemakeskustelun ilmentymä. Tähän liittyen Satakunnassa toteutettiin valtakunnallinen pilottiselvitys maakunnallisesti merkittävistä hiljaisista alueista vuosina 2002–2003. Eräs selvityksen laadinnan tavoitteista oli aktivoida teemaan liittyvää keskustelua sekä vuoropuhelua ja aihepiiri olikin selvityksen laadinnan aikana usein esillä mm. tiedotusvälineissä⁴⁷.

Tiivistetysti voidaan edellä olevaan viitaten todeta, että suhtautuminen ääniin on yksilöllistä. Suhtautumiseen vaikuttavat mm. eletty ympäristö, kokemustausta ja arvot. Tietyt äänet voidaan kokea miellyttävämpinä kuin toiset. Esimerkiksi lintujen äänet ovat tutkimuksissa olleet suosituimmiksi koettujen äänten joukossa. Liikenteen äänet voidaan puolestaan kokea ärsyttävinä ja niistä valitetaan herkemmin kuin muista äänistä. Osa äänistä koetaan meluna, mutta monet äänet voidaan myös kokea positiivisiksi, ympäristön ominaisuuksia ilmentäviksi arjen ääniksi. Liikenteen ja muiden koneiden tuottamat äänet ympäristössä ovat lisääntyneet elintason kasvun myötä. Täyttä hiljaisuutta onkin yhä vaikeampi löytää.

⁴² Schafer 1980, 178-180

⁴³ Schafer 1980, 169-170

⁴⁴ Schafer 1980, 139-144, vrt. esim. Uimonen 2011, 50

⁴⁵ esim. Hellström 2006, 87

⁴⁶ Uimonen 2011, 54

⁴⁷ Karvinen & Savola 2004

3.2. Ympäristön äänet arjessa

Kolilla kesällä 2010 pidetyssä kansainvälisessä äänimaiseman ja akustisen kommunikaation tutkijoiden konferenssissa todettiin äänimaisema-termin lanseeraamisen ohella tarpeelliseksi edistää mm. ymmärrystä ympäristön äänistä osana päivittäistä elämää. Taustalla on äänimaiseman ja akustisen kommunikaation tutkimuksen maksiimi, jonka mukaan tietoisuus oman ympäristön äänistä vaikuttaa siihen, millaiseksi yksilöt ja yhteisöt äänimaisemansa muokkaavat.⁴⁸

Artikkelissaan ”Tarkkaile ympäristöäsi! Kuuntelukävelyt ja äänittäminen äänimaiseman laadullisen arvioinnin välineenä” Heikki Uimonen kirjoittaa: ”Äänimaisemaa tulkitsevat ja tuottavat sen keskellä elävät ihmiset. Äänet ovat läsnä ja niitä vastaanotetaan 24 tuntia vuorokaudessa. Ne antavat tietoa kuulijalleen, rakentavat tilaa ja muodostavat osaltaan sen kulttuurisen ympäristön, jonka keskellä yksilö oppii tulkitsemaan yhteisönsä akustisia merkityksiä.” Artikkelissa pohditaan millä tavoin äänimaisematietoisuutta on mahdollisuus lisätä kuuntelemalla ja tallentamalla ympäristön ääniä yhdessä tutkimukseen osallistuvien henkilöiden kanssa. Tavoitteena on äänimaiseman havainnointi sekä havainnoinnin herättämien ajatuksien, mieltymyksien ja tuntemuksien tiedostaminen.⁴⁹

Uimonen jatkaa artikkelissaan: ”Ääniympäristön keskellä elävä ihminen ei ainoastaan tulkitse kuulemaansa vaan toiminnallaan ja tekemisillään rakentaa äänimaisemaa – tietoisesti tai tietämättään. Käsitys pätee myös meluun ja sitä koskevaan keskusteluun julkisessa sanassa. Ympäristön ääniin kiinnitetään huomiota vasta sitten, kun niistä on tullut jo ongelma ja häiritsevä osa äänimaisemaa. Melun tapauksessa suhde ääneen on kuitenkin aina reaktiivinen, kun suhtautumisen tulisi olla proaktiivista: tulisi ymmärtää äänten vaikutus ja merkitys päivittäisessä elämässä.”⁵⁰ Edellä oleva toteamus liittyy akustiseen kommunikaatioon, jossa on kysymys äänellisen informaation vaihdosta ja siitä, millaista tietoa ympäristön äänet kuulijalleen ympäristöstä välittävät. Akustisen kommunikaation tutkimus ottaa huomioon myös äänen ympäristön sekä siihen liittyvän sosiaalisen kontekstin.⁵¹ Uimonen toteaaakin, että akustisen kommunikaation näkökulmasta ääni merkitsee aina jotakin tulkitsijalleen, se on aina merkinnyt ja tulee aina merkitsemään.⁵²

”Yksilön ainutlaatuista, mutta myös kulttuurisidonnaista kykyä ymmärtää ympäristönsä ääniin liittyvät merkitykset ja kykyä toimia tämän ymmärryksen perusteella kutsutaan äänimaisemakompetenssiksi.”⁵³ Uimonen korostaa artikkelissaan, että paikallisten tietämys äänten kulttuurisista ja sosiaalisista merkityksistä on otettava tarkastelun kohteeksi. Tähän ajatukseen liittyen hän on käyttänyt metodeina kuuntelu-/äänikävelyitä ja äänimaisemien tallentamista. Äänimaisemakompetenssi on sidoksissa asuin- ja elinympäristön ääniin ja siihen, millä tavoin äänten

⁴⁸ Uimonen 2011, 44-45

⁴⁹ Uimonen 2011, 44-45

⁵⁰ Uimonen 2011, 45

⁵¹ Truax 2011, 11-12

⁵² Uimonen 2011, 47

⁵³ Uimonen 2011, 47

ympäröimä ihminen on kyvykäs niitä tulkitsemaan ja sen mukaan toimimaan. Esimerkiksi äänimaiseman dokumentoijalle kaupan kylmälaitteiden ääni voi olla pohjahuminaa, mutta myyjälle rauhoittava tieto, että tavarat ovat asianmukaisesti säilössä hyllyssään.⁵⁴

Äänitetyn kuuntelukävelyn sovellusta on mahdollista hyödyntää esimerkiksi asukkaiden tekemän asuinympäristöjen laadun arvioinnissa.⁵⁵ Muita asuinympäristöjen laadun arvioinneissa sovellettuja keinoja ovat paikkapäiväkirjat ja koekävelyt, joiden tavoitteena on kirjauttaa asukkailla tunne-, stressi- ja paikkakokemuksia sekä tiedustella heiltä ääneenajattelun avulla tuntemuksia ja ajatuksia mielipaikassa vierailun aikana⁵⁶.

Artikkelissaan Uimonen päätyy toteamukseen, jonka mukaan määrälliseen ja laadulliseen tiedonhankintaan yhdistettynä äänitetyn kuuntelukävelyn ja sosiaalisen median yhdistäminen auttaa tutkijoita muodostamaan kokonaiskuvan tietyn paikan äänimaisemasta tiettyä aikana sekä osallistujia lisäämään tietoisuutta omasta ympäristöstään. Hän korostaa akustisen kommunikaation teorian ja äänimaiseman ymmärtämisen tärkeyttä suhteessa häiritseviin ääniin. Lisäksi hän toteaa, että äänimaisema on kokonaisuus, johon yksilöllä on mahdollisuus vaikuttaa myös omilla ratkaisuillaan ja äänimaisemaan on mahdollista suhtautua myös proaktiivisesti.⁵⁷

⁵⁴ Uimonen 2011, 53

⁵⁵ Uimonen 2011, 57

⁵⁶ Korpela 2011,124-125, cit. Uimonen 2011, 57

⁵⁷ Uimonen 2011,57

4. SELVITYSAINEISTO JA MENETELMÄT

Tämän maisema-alueiden laadullista äänimaisemaa luotaavan selvityksen tutkimuksellisessa lähestymistavassa on hyödynnetty etenkin Schaferin äänimaisematutkimuksen perusteesta ”The Tuning of the World”⁵⁸ sekä Uimosen artikkelia ”Tarkkaile ympäristösi! Kuuntelukävelyt ja äänittäminen äänimaiseman laadullisen arvioinnin välineenä”⁵⁹. Luonteeltaan selvitys on hermeneuttinen ja etenee Gadamerin hermeneuttisessa kehän periaatteita mukaellen siten, että ymmärrys äänimaisemasta osana tarkasteltavia maisema-alueita kasvaa asteettain⁶⁰.

Maisema-alueiden äänimaiseman tarkastelu on tässä selvityksessä toteutettu siten, että aluksi tarkasteltiin äänimaisemaa koko maakunnan mittakaavassa. Tavoitteena oli luonnehtia yleisesti äänimaiseman peruslähtökohtia Satakunnan eri puolilla. Tämä osuus on toteutettu siten, että keskeiset melulähteet sijoitettiin Satakunnan kartalle sekä hahmoteltiin yleispiirteisen karttatarkastelun perusteella äänimaiseman ominaispiirteitä maisemamaakunnan sisällä olevilla seuduilla⁶¹. Tielikenteestä aiheutuvan äänen sekä erityisesti tielikenteen kohinaa koskevan leviämisalueen likimääräisessä määrittelyssä hyödynnettiin ”Hiljaisuuden keitaat Satakunnassa” - selvityksessä käytettyjä puskurivyöhykkeitä⁶². Tämän jälkeen maakunnasta valittiin kolme maisema-aluetta selvityksen esimerkkikohteiksi ja niiden äänimaisemallisia tekijöitä arvioitiin karttatarkastelun sekä subjektiivisen maastohavainnoinnin keinoin.

Maastohavainnoinnin apuna oli erillinen havaintolomake lähinnä muistilistana. Maastohavainnot kirjattiin ylös äänipäiväkirjanomaisesti. Lomakkeen sisällön peruslähtökohdat pohjautuvat Schaferin esittämään äänimaisemakuvausten luokitteluun⁶³. Lisäksi sisällön muodostamisessa on hyödynnetty Satakunnan alueella toteutetun hiljaisten alueiden selvityksessä käytettyä maastolomaketta, Uimosen ”Tarkastele ympäristöäsi”- artikkelia sekä Porin Kirjurinluodon puistoalueella toteutettua äänimaisematarkastelua⁶⁴. Maastohavainnointilomake on selvityksen liitteenä 1 ja se on tarkoitettu lähinnä maastohavainnoinnin tueksi ja muistilistaksi.

Karttatarkastelun sekä maastohavainnoinnin esimerkkikohteiksi valikoitui kolme aluetta ja ne ovat Satakunnan rannikkoseudulla sijaitseva Yyteri, Pohjois-Satakunnan järvisseudulla sijaitseva Vihteljärvi-Niemenkylä sekä Ala-Satakunnan viljelyseudulla sijaitseva Leistikjärvi (Kuva 1). Lähtökohtana oli, että ainakin osan tarkasteltavista kohteista tuli edustaa valtakunnallisesti arvokasta maisema-aluetta ja niiden tuli sijaita eri puolilla Satakuntaa. Yyteri sekä Vihteljärvi-Niemenkylä ovat luokiteltu valtakunnallisesti arvokkaiksi maisema-alueiksi. Nakkilan Leistikjärvi on osoitettu Satakunnan maakuntakaavassa maakunnallisesti merkittäväksi kulttuuriympäristöksi (kh2). Yyteri ja Vihteljärvi-Niemenkylä ovat osoitettu Satakunnan maakuntakaavassa

⁵⁸ Schafer 1980

⁵⁹ Uimonen 2011

⁶⁰ Gadamer 2005

⁶¹ Maisema-alueiden seutukuntajako perustuu ympäristöministeriön 1993 julkaisuun

⁶² Karvinen & Savola 2004, 27

⁶³ Schafer 1980, 139–144

⁶⁴ Karvinen & Savola 2004, Uimonen 2011, Simonen 2011

valtakunnallisesti arvokkaina maisema-alueina (vma).⁶⁵ Kaikki kolme aluetta ovat mukana Satakunnan maisema-alueiden inventoinnissa.

Kartta- ja maastotarkastelun lisäksi osana ”Katson maalaismaisemaa” -projektia kunnille ja sidosryhmille suunnattiin webropol-järjestelmällä toteutettu kysely helmikuussa 2013, missä oli myös äänimaisemaa koskeva osuus. Kysely lähetettiin 70 osoitteeseen ja sitä oli mahdollisuus jatkaa edelleen organisaation sisällä. Webropol-järjestelmän mukaan viesti lähti onnistuneesti 149 osoitteeseen. Vastauksia kyselyyn saatiin 22. Lisäksi projektissa toteutettiin keväällä 2013 kaksi asukasiltaa – toinen Jämijärvellä ja toinen Nakkilan Leistikylällä. Myös asukasiltien yhteydessä toteutetuissa kyselyissä oli äänimaisemaosuus. Nakkilan Leistikylällä 16.4. 2013 pidetyssä asukasillalla oli myös alueen äänimaisemaa käsittelevä alustus.

Kuntien ja sidosryhmien edustajille suunnatussa kyselyssä äänimaisemaa koskivat seuraavat kysymykset⁶⁶:

- Oletko havainnut kuntasi kulttuurimaisema-alueella maisema-arvoon alentavasti vaikuttavia tekijöitä? Kyllä vai ei.
 - Millaisia häiriöitä?
 - Oletko kiinnittänyt huomiota kuntasi kulttuurimaisema-alueen ääniin? Kyllä vai ei.
 - Oletko kokenut jotkut äänet miellyttävinä? Kyllä vai ei.
 - Millaisiin ääniin olet kiinnittänyt huomiota?

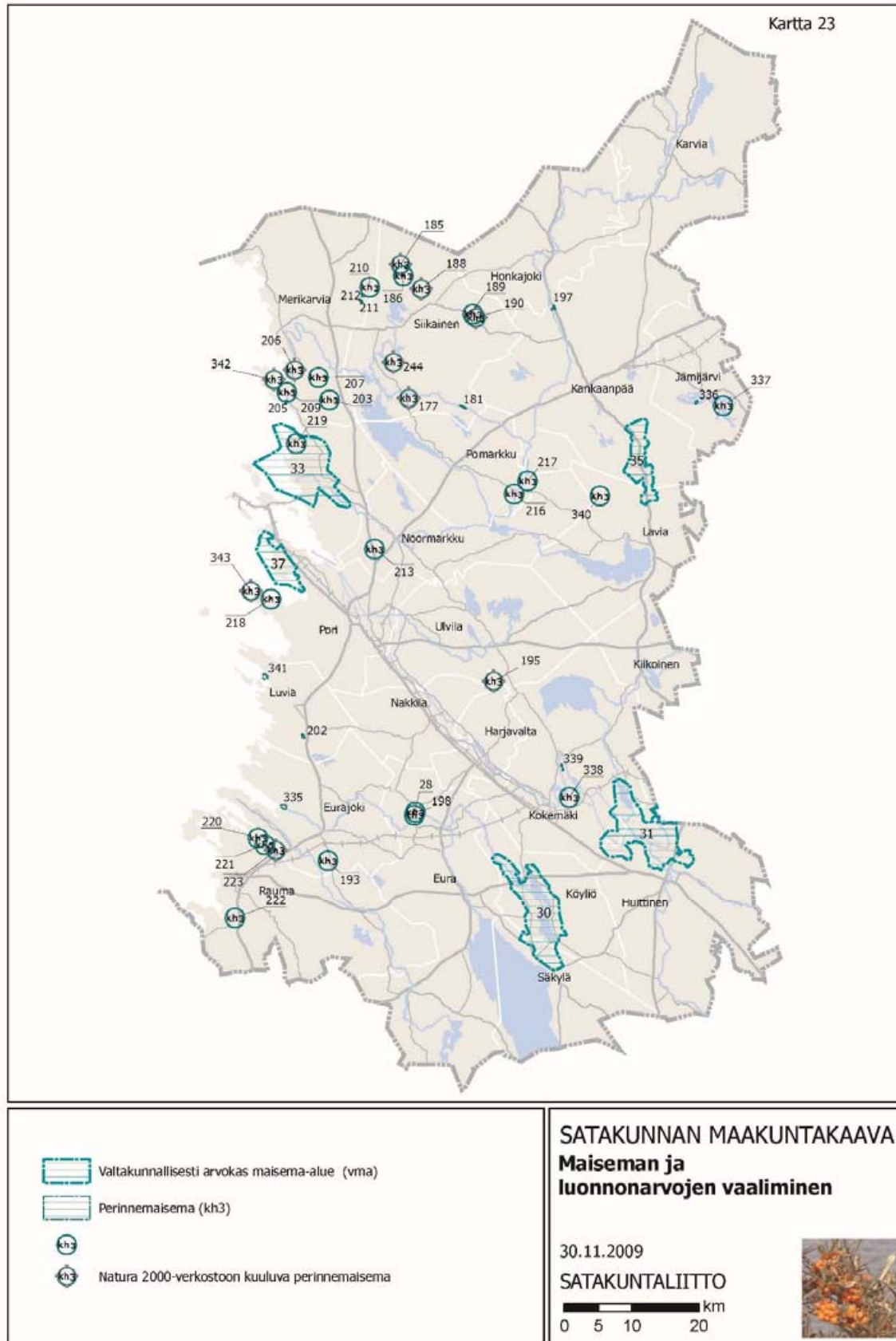
Jämijärven kyläillalla 11.4. oli 10 osallistujaa ja 16.4. pidetyssä Nakkilan Leistikylän tilaisuudessa 23 osallistujaa. Osallistujille jaetussa kyselyssä äänimaisemaa koskivat seuraavat kysymykset:

- Millaisiin ääniin olet kiinnittänyt huomiota?
- Oletko kokenut äänet miellyttävinä/häiritsevinä/en osaa sanoa?
- Onko maisema-alueella mielestäsi jotain häiriötä tai ongelmia? Voit halutessasi merkitä ne karttaan ja kertoa missä ne ovat?

Selvityksestä pyydettiin kommentteja marras- ja joulukuun vaihteessa 2013. Tarkistus- tai täydennystarpeita ei esitetty tässä vaiheessa. Raporttiin, joka on päivätty 24.10.2013, on tehty pieniä tarkistuksia tähän lopulliseen raporttiin.

⁶⁵ Satakuntaliitto 2012

⁶⁶ Katson maalaismaisemaa -hankkeessa toteutettu kysely helmikuussa 2013

Kuva 1. Satakunnassa on viisi valtakunnallisesti arvokasta maisema-aluetta 67. Yteri (37) ja Vihteljärvi-Niemenkylä (35) ovat selvityksen esimerkkialueita.

5. MAISEMALLISET PERUSPIIRTEET POHJANA SATAKUNNAN ÄÄNIMAISEMILLE

5.1. Satakunnan ominaispiirteet

Suomi on jaettu luonnonominaisuuksiltaan kymmeneen maisemamaakuntaan. Satakunta kuuluu em. jaossa lähes kokonaan lounaismaahan, joka on edelleen jaettu useampaan maisemaseutuun (Kuva 2). Koillisosat kuuluvat Suomenselän alueeseen. Lounaismaahan kuuluvat maisemalliset seudut Satakunnassa ovat: Satakunnan rannikkoseutu, Pohjois-Satakunnan järvisseutu ja Ala-Satakunnan viljelyseutu.⁶⁸ Maisematyyppien rajoja pyritään täsmentämään ”Katson maalaismaisemaa” – hankkeessa tehtävän maisemaselvityksen myötä. Lopullinen päätös rajausten mahdollisesta tarkistamisesta on sidottu valtakunnallisen maisema-alueiden inventointiprojektin aikatauluun.

Satakunnan suurimmat väestö- ja työpaikkakeskittymät, Pori ja Rauma, sijaitsevat rannikolla ja Pori myös Kokemäenjoen varrella. Kokemäenjokilaakson nauhamainen taajamarakenne on yksi maamme merkittävimmistä taajamavyöhykkeistä. Kuvassa 3 on esitetty Suomen ympäristökeskuksen ja Oulun yliopiston maantieteen laitoksen kehittämään paikkatietopohjaista alueluokitusta soveltaen Satakunta Suomen kaupunki-maaseututypologiassa ja yli 5000 asukkaan taajamat vuonna 2012. Kartta kuvastaa hyvin mm. asutuksen sijoittumisen painopisteitä Satakunnassa.

Perusteellisuus, monipuolinen energiantuotanto, Porin ja Rauman satamat, varuskunnat Kankaanpään Niinisalossa ja Säkylän Huovirinteellä sekä kehittynyt elintarviketuotanto ovat näkyviä tekijöitä Satakunnan yhdyskuntarakenteessa. Loma-asutuksen painopiste on selvästi merenrannikolla. Asukkaita Satakunnassa on noin 226 000.

5.2. Satakuntalaisista äänimaisemista

Äänimaiseman perusolemuksen vaikuttavia tekijöitä ovat asutuksen sijoittuminen ja määrä, tieliikenne sekä elinkeinotoimintojen harjoittaminen. Myös virkistystoiminnoista kuten metsästyksestä, kalastuksesta ja yleensäkin luonnossa kulkemisesta syntyy ääniä, jotka voidaan havaita ympäristössä. Äänien määrä, esiintymistiheys sekä voimakkuus vaihtelevat suhteessa toimintojen määrään ja äänien leviämistäisyyteen vaikuttavat säätilan ohella mm. alueen pinnanmuodot. Myös luonnonäänien määrä ja laatu vaihtelevat alueen luonnonympäristön ominaisuuksista riippuen.

⁶⁸ Ympäristöministeriö 1992

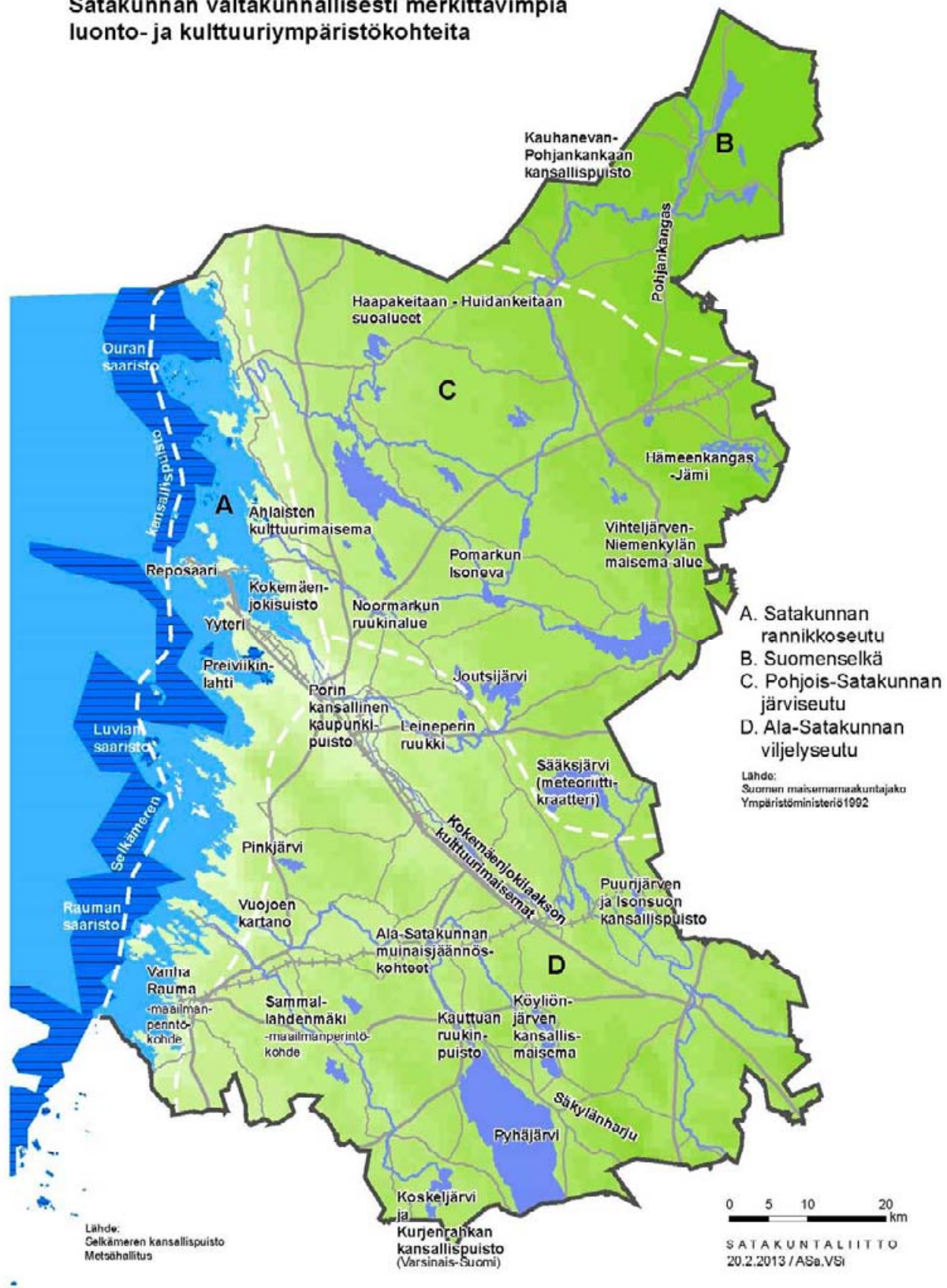
Maisemaseutujen keskeisiä äänimaisemallisia ominaisuuksia Satakunnassa on luonnehdittu seuraavassa tekstissä. Luonnehdinnan pohjana ovat melulähteiden tarkastelu sekä Satakunnan aluerakenteen ominaispiirteet. Satakuntalaisiin äänimaisemiin vaikuttavia tekijöitä, lähinnä merkittäviksi melulähteiksi luokiteltujen kohteiden sijainti on esitetty kuvassa 4.

Suomenselkä sekä Pohjois-Satakunnan järvisyys

- Vaihtelevat pinnanmuodot, metsäisyys, soiden runsaus sekä muuta maakuntaa harvempi asutus vaikuttavat alueen äänimaisemallisiin lähtökohtiin. Alueella on monia valtakunnallisestikin merkittäviä suoluonnon kohteita kuten Kauhaneva-Pohjankankaan kansallispuisto Suomenselän alueella sekä Haapa-, Huidan- ja Mustasaarenkeidas Pohjois-Satakunnan järvisyudulla. Näillä laajoilla luontoalueilla on havaittavissa paikoin jopa erämaisia piirteitä. Merkittävä maisemasta erottuva muodostuma on Hämeenkaan-Pohjankankaan harjumainen reunamuodostumakokonaisuus Pohjois-Satakunnan järvisyuden ja Suomenselän rajamailla.
- Alueella on erämaiseksi luonnehdittavista suo- ja metsäalueista johtuen paremmat mahdollisuudet löytää sellainen alue, jonne ei kuulu merkittävässä määrin ihmistoiminnoista syntyviä ääniä ja luonnonäänien ovat vallitsevia kuin muilla Satakunnan maisemaseuduilla. Luonnonrauhan kokemisen ohella alueella on myös lähtökohtaisesti hyvät mahdollisuudet kokea ”arkihiljaisuutta” maaseudulla johtuen alueen muuta maakuntaa harvemmasta asutuksesta ja tieverkosta. Mustasaarenkeitaan suoalue sekä metsäinen Joutsijärven alue ovat osoitettu melutasoltaan muuta ympäristöä hiljaisemmiksi alueiksi Satakunnan maakuntakaavassa (hil) ⁶⁹. Luonnonympäristön luonne vaikuttaa lähtökohtaisesti mm. luonnonäänien määrään ja laatuun siten, että suo- ja järvialueilla äänimaailma on yleensä rikkaampi ja monimuotoisempi kuin esimerkiksi kuivilla harjukankailla.
- Ihmistoimintojen, erityiset liikenteen äänet ovat voimakkaimmillaan läsnä lounaasta koilliseen kulkevan Pori-Jyväskylä valtatie 23 sekä alueen länsirajalla sijaitsevan valtatie 8 lähiväyhykkeellä, alueen itäreunalla sijaitsevan etelästä luoteeseen kulkevan Pohjanmaantien (kantatie 44) sekä alueen kaakkoisosassa kulkevan Pori-Tampere-tien (valtatie 11) läheisyydessä. Liikenteen äänet kantautuvat useita kilometrejä niin, että liikenteen taustakohina voi olla lähes jatkuvaa jopa neljänkin kilometrin päässä vilkasliikenteisestä tiestä riippuen alueen maastonmuodoista sekä sääolosuhteista. Alueella on kuitenkin monin paikoin sellaisia alueita, joilla tieverkosto on harva. Nämä näkyvät valkoisina alueina kuvan 4 kartassa.
- Liikenteen ohella merkittävä äänimaisemaan vaikuttava elementti niin Suomenselän kuin Pohjois-Satakunnan järvisyuden alueella on Pohjankankaan ampuma- ja harjoitusalue. Puolustusvoimien ammunnoista syntyvät äänet voivat suotuisissa sääolosuhteissa kantautua jopa yli kymmenen kilometrin päähän. Nämä äänet ovat ajoittain läsnä äänimaisemassa riippuen harjoitusalueella käynnissä olevien toimintojen määrästä sekä sääolosuhteista.

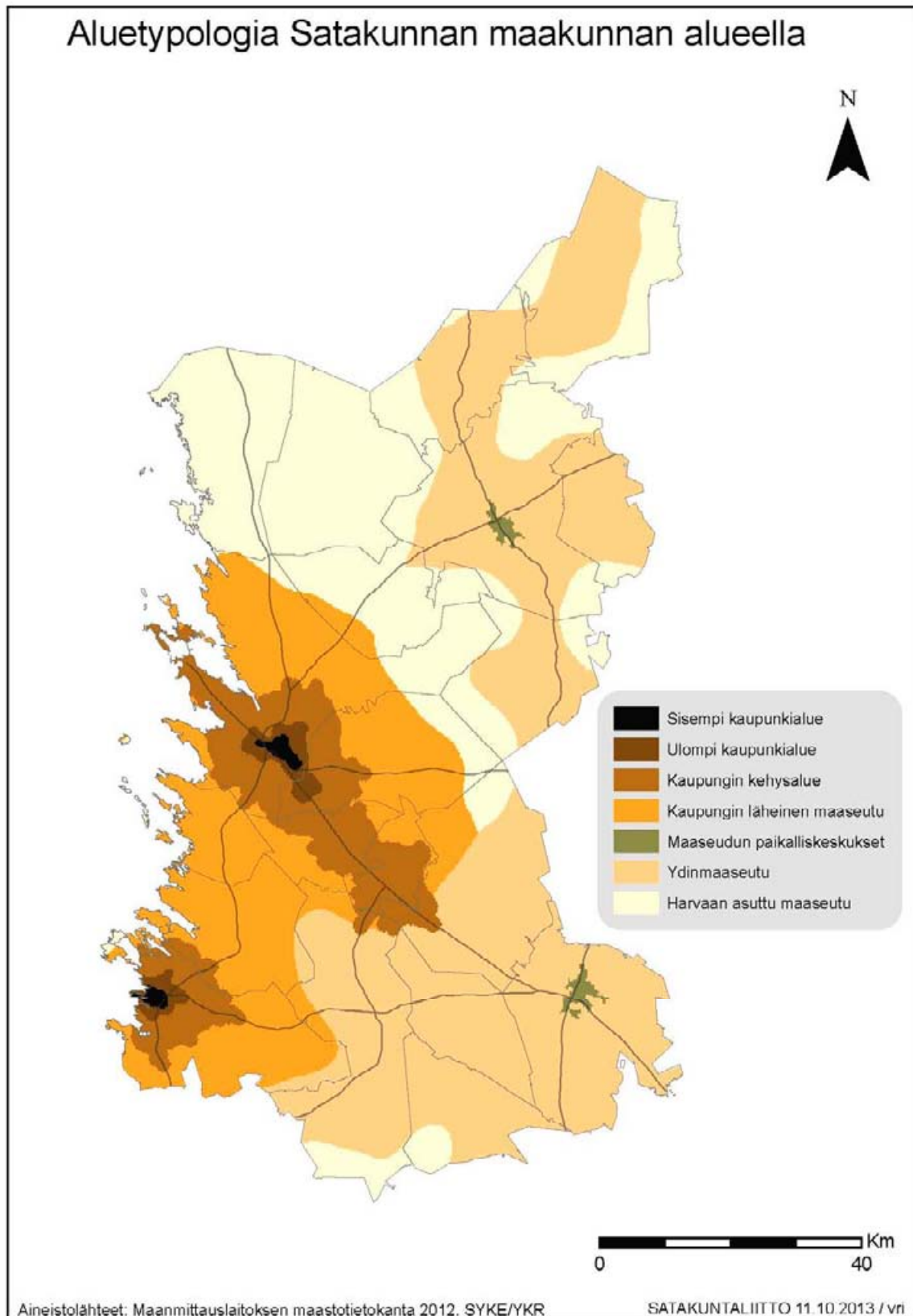
⁶⁹ Karvinen & Savola 2004, Satakuntaliitto 2012

**Satakunnan valtakunnallisesti merkittävimpiä
luonto- ja kulttuuriympäristökohteita**

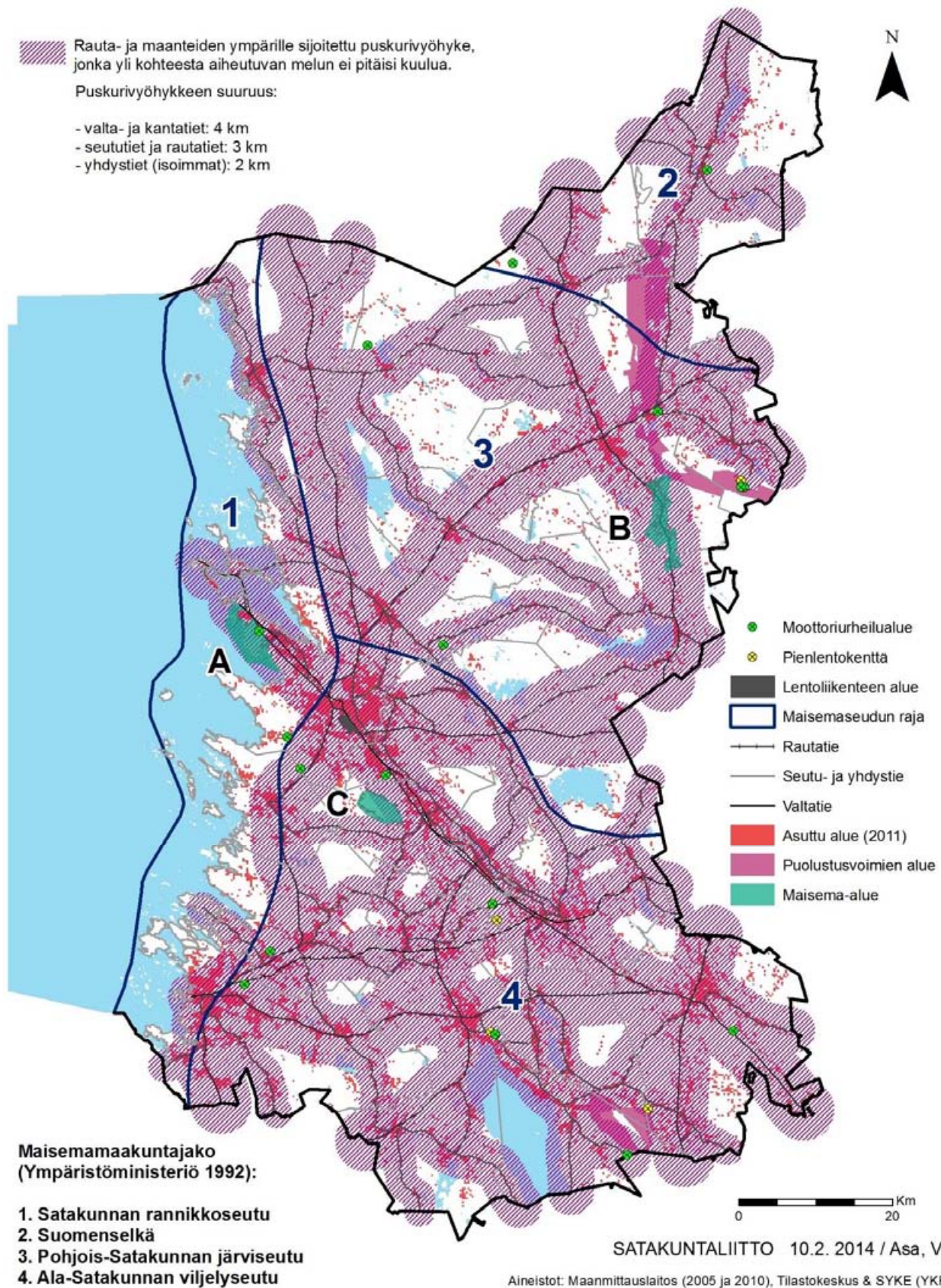
Kuva 2. Satakunnan valtakunnallisesti merkittävimpiä luonto- ja kulttuuriympäristökohteita sekä Satakunnan maisematyypit ⁷⁰.

⁷⁰ Ympäristöministeriö 1992

Kuva 3. Satakunta Suomen kaupunki-maaseututypologiassa ja yli 5000 asukkaan taajamat vuonna 2012.⁷¹

⁷¹ Kartta on laadittu Satakuntaliitossa/Veli-Matti Rintala 11.10.2013 Suomen ympäristökeskuksen laatiman kaupunki-maaseutuluokituksen mukaisesti [http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Elinymparisto_ja_kaavoitus/Yhdyskuntarakenne/Tietoa_yhdyskuntarakenteesta/Kaupunkimaaseutu_luokitus, viitattu 23.10.2013]

Kuva 4. Äänimaisemaan vaikuttavia tekijöitä Satakunnassa. Selvityksessä tarkasteltujen maisema-alueiden sijainti on osoitettu kartalla seuraavasti: A Yyteri, B Vihteljärvi-Niemenkylä ja C Leistilänjärvi.

- Hämeenkanalla sijaitseva Jämin alue on suosittu purjelentokoneiden harjoitus- ja tapahtuma-alue ja sieltä kantautuukin ajoittain ympäristöön mm. pienlentokoneiden ääniä. Muita satunnaisia voimakkaita äänilähteitä molempien maisemaseutujen alueella ovat moottoriurheilualueet, jotka sijaitsevat Honkajoen, Karvian ja Siikaisten kuntien alueilla sekä moottorikelkkailun äänet. Pohjois-Satakuntaan on keskittynyt eniten turvetuotantoa Satakunnassa ja etenkin tuotantokautena näiltä alueilta kantautuu ympäristöön myös tuotantotoiminnan ja liikenteen ääniä. Maa-ainesten ottoon liittyviä toimintoja on keskittynyt erityisesti Pohjankankaan keski- ja pohjoisosiin.

Ala-Satakunnan viljelyseutu

- Alueella sijaitsee karuja ja soisia metsäsaarekkeitä sekä isoja vesistöjä kuten Kokemäenjoki ja Pyhäjärvi. Maasto on tasaista ja alavaa verrattuna Pohjois-Satakunnan järviseuutuun. Eteläosassa sijaitseva Koskeljärven alue on osoitettu Satakunnan maakuntakaavassa melutasoltaan muuta ympäristöä hiljaisemmaksi alueeksi (hil) ⁷².
- Ihmistoimintojen äänet ovat voimakkaimmin läsnä Satakunnan rannikkoseudun ja Ala-Satakunnan viljelyseudun rajoilla sijaitsevien suurten kaupunkien, Porin ja Rauman, ympäristössä. Ulvilan, Nakkilan, Harjavallan, Kokemäen ja Huittisten taajama- ja teollisuustoimintojen alueet sijoittuvat puolestaan Kokemäenjokilaaksoon. Alueen eteläosassa sijaitsevan Pyhäjärven rantamilla sijaitsevat Euran ja Säkylän keskukset ja Köyliön kuntakeskus Köyliönjärven kansallismaisemassa. Asumisesta, liikkumisesta ja elinkeinojen harjoittamisesta syntyy aina ääniä ja edellä mainittujen keskittymien alueilla ihmistoimintojen äänet ovat pääsääntöisesti äänimaisemaa hallitsevia.
- Liikenteen äänet kantautuvat alueen valtateiltä kauas ja voimakkaimmillaan liikenteen äänet ovatkin luode-kaakkosuuntaisesti kulkevan valtatie 2 sekä pohjois-eteläsuuntaisesti kulkevan valtatie 8 läheisyydessä. Alueen seutu- ja kantatieverkko on tiheämpi kuin Suomenselän ja Pohjois-Satakunnan järvisen alueella. Oman lisänsä Kokemäenjokilaakson äänimaisemaan muodostaa alueella kulkeva rautatie sekä Porin kaupungin alueelle sijoittuva lentokenttä.
- Puolustusvoimat toimii alueen kaakkoisosassa sijaitsevalla Säkylänharjun ampuma- ja harjoitusalueella ja sen toiminnoista aiheutuu myös satunnaisia ääniä ympäristöön. Alueella sijaitsee myös useita moottoriurheilualueita. Lisäksi Varsinais-Suomen puolella sijaitsevalta Alastaron moottoriradalta kantautuu ajoittain ääniä alueen kaakkoisosiin.
- Maastoltaan alava ja tasainen viljelyseutu antaa viitteitä siitä, että maatalouden harjoittamiseen ja kyläasutukseen liittyvät äänet ovat alueella vallitsevia. Ihmistoimintojen äänet (erityisesti liikenne) ovat voimakkaimmin läsnä etenkin valtatie 2 vaikutusalueella ja Kokemäenjokilaakson taajamavyöhykkeellä.

⁷² Satakuntaliitto 2012, Karvinen & Savola 2004

Satakunnan rannikkoseutu

- Satakunnan rannikkoseudulle on tyypillistä alava ja pienipiirteinen maasto. Saaristovyöhyke on kapeampi kuin muualla Pohjanlahden rannikolla ja maankohoamisen vaikutukset ovat hyvin nähtävissä. Maakunnan suurimmat kaupungit, Pori ja Rauma, sekä satamat ja monet teollisuuslaitokset sijaitsevat tällä vyöhykkeellä. Myös loma-asutuksen painopiste on rannikolla. Meren läsnäolo vaikuttaa siihen, että merelliset äänet kuten meren kohina, lintujen sekä laivojen ja veneiden äänet ovat läsnä rannikkovyöhykkeen äänimaisemassa. Alueella on hyvät mahdollisuudet kokea luonnonrauhaa ja Ouran saaristo Merikarvialla sekä Säpin saari ja Luvian ulkosaaristo ovatkin osoitettu Satakunnan maakuntakaavassa melutasoltaan muuta ympäristöä hiljaisemmiksi alueiksi (hil) ⁷³.
- Ihmistoimintojen äänet, erityisesti liikenteestä aiheutuvat äänet ovat voimakkaimmillaan suurten kaupunkien alueella sekä valtateiden 2 ja 8 läheisyydessä. Rannikkoseudun suuntaisesti kulkevan valtatie 8 kohina kuuluu useiden kilometrien vyöhykkeellä tien molemmin puolin ja vaikuttaa keskeisesti rannikkoseudun äänimaiseman perusolemuksen tien lähialueilla. Toisaalta monet mereiset niemet sijaitsevat kaukana pääteistä, joten valtatie 8 ääni ei niille kuulu. Merkittäviä äänimaisemaan vaikuttavia tekijöitä mereisillä ranta-alueilla ovat loma-asutus, veneily ja laivaliikenne, meri sekä tuuli. Rannikolla on myös monia linnustollisesti arvokkaita luontokohteita kuten Kokemäenjoen suisto ja Preiviikinlahti, joiden monipuolinen lintumaailma luo oman lisänsä ympäristön ääniin. Rannikon suuntainen Selkämeren kansallispuisto puolestaan muodostuu karujen luotojen ja saarien nauhasta. Tulevaisuudessa uuden lisän rannikkoseudun äänimaisemaan tuovat laajat tuulivoimaloiden alueet ⁷⁴.

⁷³Satakuntaliitto 2012, Karvinen & Savola 2004

⁷⁴ Satakuntaliitto 2013

6. SELVITYKSEN ESIMERKKIALUEET

6.1. Yyterin maisema-alue

6.1.1. Karttatarkastelu ja maastohavainnot

Valtakunnallisesti arvokkaan Yyterin maisema-alueen karttaa tarkasteltaessa on havaittavissa, että valtatie 2 etäisyys maisema-alueen länsireunasta vaihtelee (Kuva 5). Toisaalta kuvassa 4 esitetty neljän kilometrin puskurivyöhyke peittää koko maisema-alueen. Puskurivyöhyke on määritelty niin, että se osoittaa likimääräisesti sen alueen, jolla vilkasliikenteisen tien aiheuttama kohina on lähtökohtaisesti läsnä eri puolilla aluetta. Valtatien ohella muita selkeitä äänilähteitä ovat alueen pohjoispuolella sijaitsevat teollisuuslaitokset sekä satama, koillisreunalla sijaitseva motocrossrata ja alueen keskiosissa Riitsaranlahden länsipuolella sijaitseva ampumarata. Matkailuun ja virkistyskäyttöön liittyviä äänilähteitä sijoittuu etenkin Yyterin santojen lähiympäristöön, Herrainpäiville sekä Levon suunnalla sijaitsevalle golfkentälle. Havento- ja Kerinjärvien ympäristö on metsäistä aluetta. Maisema-alueen rajaus ulottuu myös meren puolelle ja rajauksen sisäpuolelle jää Yyterin edustalla sijaitseva pieni Munakarin saari, lintujen suosima lietealue Mäntyniemen edustalla sekä Riitsaranlahti, josta merkittävä osa kuuluu nykyisin Selkämeren kansallispuistoon.

Maastossa tehdyt subjektiiviset kuulohavainnot ovat peruslähtökohdiltaan samankaltaisia kuin karttatarkastelun perusteella tehdyt havainnot. Ohessa on kooste kevään 2013 aikana tehdyistä subjektiivisista maastohavainnoista (vrt. liite 1):

- Ihmistoimintojen äänet
 - Tieliikenteen äänet (VT 2) ovat hallitsevia koko alueella; äänien voimakkuus sekä kuultavuus vaihtelevat sääolosuhteiden mukaan. Liikenteen äänet/taustakohina ovat voimakkaimmillaan alueen luoteisosissa; kaakkoisosat Mäntyniemen suunnalla ovat rauhallisinta aluetta liikenteen äänien suhteen.
 - Alueelle kuuluu ajoittain myös laivojen, moottoriveneiden ja pienlentokoneiden ääniä. Laiva- ja muun veneliikenteen äänet kuuluvat etenkin rantavyöhykkeen äänimaisemassa. Äänien kuultavuus vaihtelee voimakkaasti sääolosuhteiden mukaan.
 - Ihmisten äänet ovat läsnä etenkin Yyterin santojen alueella erityisesti aurinkoisina kesä- ja kevätpäivinä. Talvisina kevätpäivinä korostuvat etenkin pulkkamäessä olevien lapsiperheiden äänet ja kesällä uimareiden sekä rannalla aurinkoa ottavien ihmisten ilakointi ja puhe.
 - Alueella sijaitsevilta moottori- ja ampumaradoilta kuuluu ääniä satunnaisesti. Moottoriradan äänet ovat voimakkaimmin läsnä Munakarin säikästä pohjoiseen sijoittuvalla alueella. Tietyissä sääolosuhteissa moottoriradan äänet ovat kuultavissa lähes koko alueella.

Kuva 5. Yyterin valtakunnallisesti arvokas maisema-alue.

- Luonnonäänet:

- Merenkäyntiin liittyy monenlaisia ääniä tuulen ja aallokon voimakkuudesta riippuen. Yleensä jonkinasteinen meren kohina on aina läsnä alueen rantavyöhykkeellä. Subjektiivisten havaintojen perusteella meren kohina ikään kuin muodostaa rantavyöhykkeelle oman äänimaisemallisen tilan kovalla tuulella. Metsäisellä alueella ja kauempana rannasta meren kohina yhdistyy tuulen kohinaan ja vaimenee vähitellen kauemmasta rannasta kuljettaessa tuulen kohinaksi.
- Lintujen ääniä on kuultavissa eniten Mäntyniemen edustalla sijaitsevalla liete- ja niittyalueella, metsäisellä ja monimuotoisella rantavyöhykkeellä sekä Riitsaranlahden alueella. Kantavaäänisten lintujen, kuten laulujoutsenten ääniä on mahdollista kuulla kaukana rannasta sijaitsevan metsäalueen keskeltä ⁷⁵.

6.1.2. Äänipäiväkirjat

Pidin syksyn ja kevään aikana henkilökohtaisiin havaintoihin perustuvaa äänipäiväkirjaa käydessäni Yyterin valtakunnallisesti arvokkaalla maisema-alueella. Vuoden 2012 syyspuolella merkintöjä kertyi viideltä päivältä ja vuonna 2013 kevätkaudella 12 ja elokuussa 3. Merkinnät keskittyvät viikonlopuille. Kesän vilkkaimman uimarantakauden ajalta ei ole havaintoja. Seuraavassa on poimintoja kirjaamistani äänihavainnoista maastossa:

su 4.11.2012

- *Sumuinen sää, jolloin koko Yyteri oli sumun peitossa. Tyyni sää ja lähes peilityni meri. Kävelin Yyterin lomakylän rannan kautta Munakarille ja edelleen noin puoli kilometriä Mäntyniemeä kohde. Palasin likimain samaa reittiä.*

Pääosan sumuisesta ajasta olin lähes yksin liikkeellä. Lomakylän rannassa oli hiljaista – liikenteen ääniä ei sinne juurikaan kuulunut. Ehkä sumuinen sää vaikutti hiljentävästi liikennöintinopeuteen Yyterin pikatiellä. Tunsin ikäänkuin uppoavani sumun sekaan ja äänet olivat hyvin kuultavissa. Meri oli tyyni, mutta pientä aaltoilua oli kuitenkin havaittavissa. Laineiden verkkainen rantautuminen kuului vaimeana kohinana.

to 6.12.2012, itsenäisyyspäivä

- *Sää oli lauhtunut, pakkasta n. -5 C°. Lumi maassa ja lunta puissa; lumiset puut ovat kauniita ja "somistavat" maisemaa. Sää oli hieman harmaa johtuen pilvipeitteestä. Jätimme auton Yyterin lietteille vievän polun päähän ja kävelimme metsän läpi lietteiden alueelle. Lietteistä eikä merestä näkynyt jälkeäkään, koska maisema oli peittynyt lumeen ja merikin oli yllättäen jäätynyt pakkasjakson aikana. Menomatkalla kuului jokunen hippiaisen ääni ja käpylintuparvi lensi ylitse. Muutoin linnut olivat aika hiljaa ja metsässä humisi vain tuuli. Tuulen kohina olikin vallitseva ääni ja yllättäen liikenteen ääni ei*

⁷⁵ vrt. Björk 2013

kuulunut ollenkaan lietteisiin rajautuvalle metsäalueelle. Lietteiden puolella seistessäni kuulin laukauksen Preiviikinlahden toiselta puolen ja toisen kerran metsässä seistessäni jostain Etelärannan/Kaarluodon suunnalta. Muutoin metsän ja myös lietealueen rannan puoleisen osan täytti tuulen kohina. Kohinan voimakkuus vaihteli aivan hiljaisesta pieniin puuskamaisiin kohahduksiin. Kansallispuiston sisälle sijoittuvalla metsäalueella saattoi kokea todellista luonnonrauhaa n. klo 10 aikoihin.

Liikenteen äänet alkoivat kuulua yli tuulen kohinan, kun siirryimme kohti Lankoorinnokkaa – äänet tulivat todennäköisesti lähinnä Pori-Mäntyluoto-tieltä (vt2) ja osittain myös Preiviikinlahden tieltä n. klo 11. Lintuja ei reissullamme juuri näkynyt eikä kuulunut – ainoastaan iso käpylintuparvi, tiaisparvi sekä pari käpytikkaa. Yllättävän hiljaista tällä rintamalla. Lumipeite tuntui pehmentävän liikenteen ääntä jonkin verran.

pe 7.12.2012 klo 13.30-15

- Aluksi poikkesimme Mäntyluodossa, sää oli hieman harmaa ja pakkasta muutama aste sekä jonkun verran tuulta. Mäntyluodon satama piti yllättävän kovaa ääntä, olihan työpäivä parhaillaan käynnissä. Nämä äänet olivat hyvin kuultavissa koirarannalle, mutta Karhuluodossa sataman äänet olivat jo monin verroin vaimeampia. Karhuluodossa ollessamme eniten ääntä tuli Karhuluodon mökkialueelta, jossa oli käynnissä moottorisaha. Moottorisahan äänen vaimenemisen jälkeen sataman äänet kuuluivat aina silloin tällöin ja liikenteen melu kuului tasaisena kohinana. Tuuli ei pitänyt mitään erityistä ääntä ja meri lainehti hyvin rauhallisesti vaimeita aaltoja. Tuuli oli kuitenkin pureva, joten kovin pitkään emme Karhuluodon dyynien päällä viihtyneet. Mukavan lisän äänimaailmaan toi pienen, pulkassa vedetyn lapsen riemunkiljahdukset.

la 9.2.2013

- Lähdin liikkeelle Yyterin parkkipaikalta niin, että hiihdin dyynien välissä olevaa hiekkaista latua pitkin dyynien välissä kohti lomakylää. Aluksi vallitsevina ääninä olivat pulkkamäessä olevien lapsien kiljahtelut sekä tasaisena kuuluva autojen kohina. Lomakylän lähestyessä pulkkamäen äänet katosivat ja uutena äänenä kuului moottoriradan suunnalta moottoripyörän tai mopon kaasuttelua. Nämä kaasutteluun liittyvät äänet olivat aika ajoin voimakkaasti läsnä lomakylän alueen mökkien luona. Mökit olivat hiljaisia ja muita hiihtäjiäkään ei näkynyt. Munakarin kohdalla kuului metsästä tiaisten ääntelyä ja liikenteen tasainen taustakohina. Ilta alkoi metsässä hämärtää jo kovin, mutta onneksi rannalla oli valoispampaa.

Pimenevässä illassa hiihdin rannan kautta autolle. Aluksi kuulostelin pitkään, että kuulenko todellakin veden ja erityisesti laineen ääniä. Näin todellakin oli. Taannoin ollut suojasää ja sateet olivat sulattaneet jäätä ja ilmeisesti meren pintakin oli noussut niin, että jääpeitteessä oli aukkoja. Aallot liikuttelivat pieniä jäälautoja rannan jäitä vasten ja tämä aiheutti hankausääntä ja välillä kumeaksi luonnehtimaani komahtelua, samalla laineet iskivät jäähän. Mielenkiintoinen äänimaailma tähän aikaan vuodesta ja varsinkin kun olin hiihtämässä.

Yyterin uimarantaa lähestyessäni kuulin hämärästä vielä pulkkamäessä olevien lasten ääniä, ”äiti, kato”. Liikenteen kohina oli koko ajan läsnä.

la 2.3.2013

- *Auto Haventojärvien risteykseen. Lähtöhetkellä autojen äänet kuuluivat voimakkaana valtatieltä. Matkalla pelkkää tuulen voimakasta kohinaa, joka peitti liikenteen äänet alleen. Käpylintuparvi lensi yli, närhi räkäisi useamman kerran.*

Munakarinsäikällä, pistävä tuuli ja kova kohina – matkalla Säikältä rannan kautta lomakylään. Tuulee takaa, kova humina. Tumma taivaanranta. Kävelen yksin autiota hiekkarantaa .. ei näy muita ihmisiä. Kova lumi rouskuu jalan alla kävellessä. Autolla noin klo 13.30. Tuulen kohina on yltynyt kuten tuuli muutoinkin. Kuitenkin auton parkkipaikalle kuuluu myös liikenteen kohina.

la 16.3.2013

- *Lähestyn Munakarinsäikkää, edelleen hiljaista, ei tieliikenteen huminaa, ei tuulen kohinaa. Vain minä ja Selkämeri.*

Huomaan, että Yyterillä on monet kasvot – toivon, että muutkin oppisivat tuntemaan vuoden- ja vuorokaudenaikojen vaihtelut sekä Yyteristä avautuvat maisemat, alueen monipuolisen luonnon.

la 16.3.2013

- *Lietteiden reunalla. Nojaan uuteen, rakenteilla olevaan lintutorniin. Yllättävää on, että ympärilläni on täysin hiljaista. Mitä ihmettä – missä on liikenteen kohina? Missä tuulen humina? Missä muut äänet? Ei edes lintujen ääniä kuulu.*

Olen yksin, omassa rauhassani ja katson kohti Selkämeren ulappaa. Yhtäkkiä hiljaisuuden rikkoo ylilentävä pienlentokone, mutta onneksi sen ääni on ohimenevä.

Olen harvoin kokenut tällaista hiljaisuutta / luonnonrauhaa Yyterissä tai tarkemmin Yyterin lietteilläkään.

la 23.3.2013

- *Nousin Karhuluotoon johtavalle polulle. Edessäni aukeni jäinen meri. Edustalla 3 merikotkaa istui jäällä ja rannempana muutama merilokki ja variksia. Yksi merikotkista nousi ylös lennähtäen lähes päältäni dyynien yläpuolelle. Kauempana ulapalla pilkisti avoin meri. Valkoinen lumi. Rauha – vaikka liikenteen ja sataman äänet kuuluivat taustalla*

Karhuluodon alueelle kuului koko ajan liikenteen äänet sekä ajoittain myös sataman ääniä. Hiihdin ohi Karhuluodon niemen jään reunaa seuraten. Eteeni aukenivat Mäntyluodon maisemat, Uniluoto sekä teollinen maisema savupiippuineen. Koiraranta, josta kantautui koirien haukkua. Golfklubi näytti rannalla yksinäiseltä.

Poikkesin vielä Herrainpäivillä klo 12 jälkeen, Herrainpäiväthän kuuluvat myös Yyterin maisema-alueeseen. Aurinko paistoi ja lämmitti, lumi oli auringonpaisteessa paikoin nuoskaa.

Sain taas katsoa kauas horisonttiin, jääpeite, meren saaret sekä ulappa, joka jatkuu ja jatkuu. Vain tuulen kohinaa sekä käpytikka koputtamassa puuta.

Äänimaisemalliset peruslähtökohdat vaihtelevat vuodenaikojen mukaan. Kuvissa Munakarin säikkä sekä Munakari Yyterin maisema-alueella.

Sää vaikuttaa Yyterin maisema-alueen merelliseen äänimaisemaan.

6.2. Vihteljärven-Niemenkylän maisema-alue

6.2.1. Karttatarkastelusta ja maastohavainnot

Vihteljärven-Niemenkylän alueen karttaa tarkasteltaessa huomio kiinnittyy siihen, että järviältäiden ketjun länsipuolelle sijoittuva Pohjanmaan tie jakaa tämän pohjois-eteläsuuntaiseen ruhjelaaksoon sijoittuneen maisema-alueen kahteen osaan; tien länsipuolinen osa on peltovaltaisella alueella ja itäpuoli on peltojen ja vesistön muodostamaa kokonaisuutta (Kuva 6). Aluetta halkova tie on keskeinen äänimaisemaan vaikuttava tekijä alueella (Kuva 4). Muutoin peltojen määrä hallitsee maisemaa ja tämän perusteella voidaan päätellä mm. maatalouskoneiden äänien olevan voimakkaasti läsnä äänimaisemassa vuodenvierrosta riippuen.

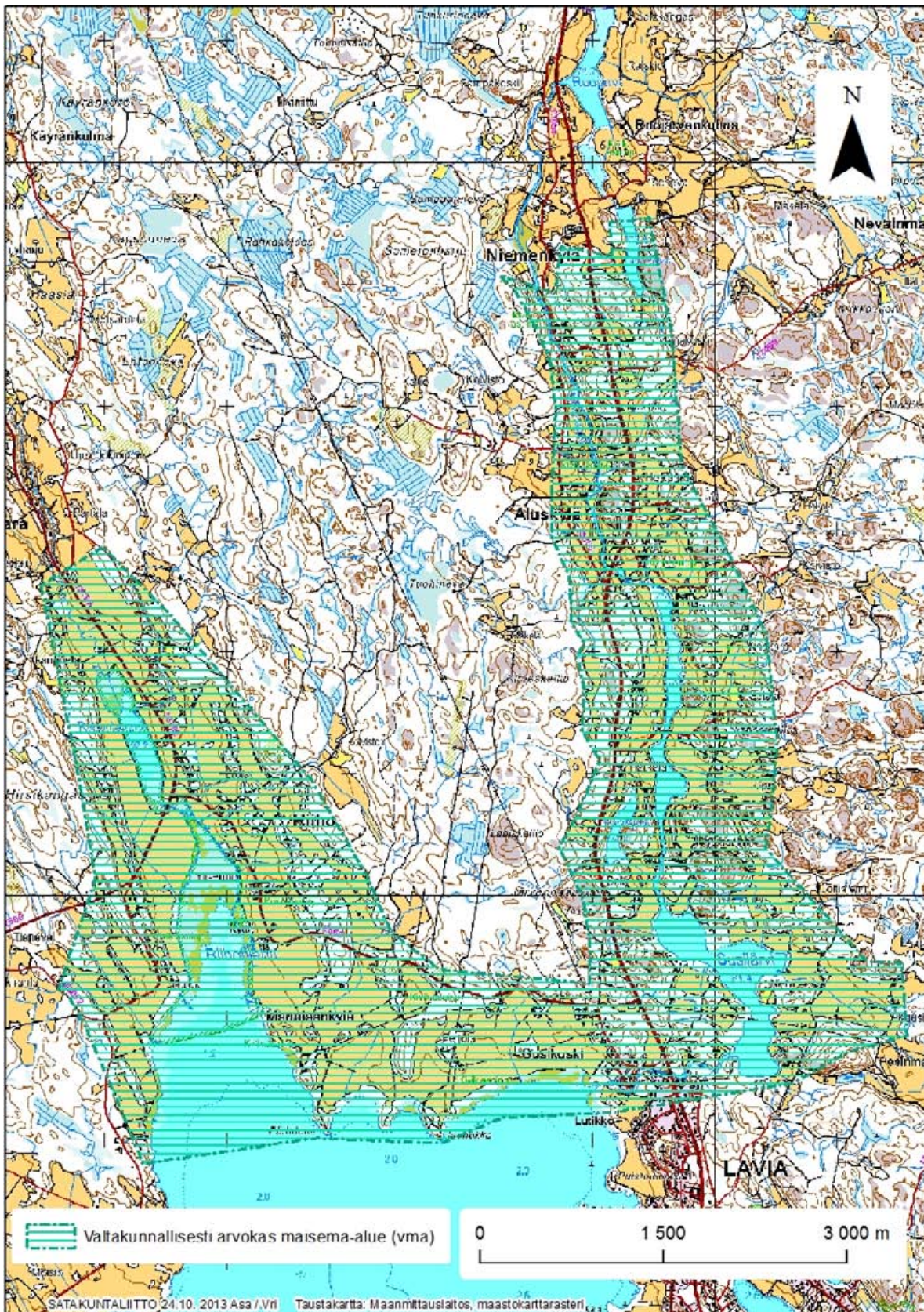
Maisema-alue sijaitsee Pohjankankaalla sijaitsevan puolustusvoimien ampuma- ja harjoitusalueen eteläpuolisella alueella. Matkaa Pohjankankaan eteläosassa sijaitsevan koeampumalaitoksen alueelle on noin 10 kilometriä. Harjoitusalueelta saattaa kantautua ammuntojen ääniä myös Vihteljärven suuntaan tuulen suunnasta sekä ammuntojen määrästä riippuen. Karttatarkastelun perusteella voidaan myös päätellä, että alueelle saattaa kuulua ajoittain myös pienlentokoneiden ääniä Jämin suunnalta.

Selvityksen laadinnan aikana kävin vain kerran Vihteljärven-Niemenkylän alueella. Kiersin autolla 11.6. alueen eri puolilla aamu- ja iltapäivän ajan sekä havainnoin alueella kuuluvia ääniä ja tarkastelin maisemia. Aloitin havainnointini nykyisen maisema-alueen ulkopuolelta Riihonlahden ja -lammen suunnalta, koska nykyistä maisema-aluetta on tarkoitus ehdottaa laajennettavaksi kyseiselle alueelle (Kuva 7). Maastohavainnointi painottuikin Vihteljärven-Niemenkylän sekä Riihonlahti-Riihonlammin alueelle kun taas esimerkiksi Susikosken alueelta en tehnyt havaintoja.

- *Aluksi vain tuulen kohina oli läsnä tämän laaksomaisen alueen äänimaisemassa, koska alueella ei liikkunut autoja tai maatalouskoneita eikä muitakaan ihmistoimintojen ääniä kuulunut. Myöhemmin ohitseni ajoi tunnin mittaisen havaintojakseni aikaan harvakseltaan autoja ja traktori. Niiden äänet kuuluivat ohimenevinä ääniä hetken aikaa äänimaisemassa, mutta muutoin koin äänimaiseman lyhyen havainnointijakson aikana rauhalliseksi ja lähinnä luonnonäänen täyttämäksi. Olin kirjannut muistiinpanoihin tunnelman rauhallisuudesta sekä toteamuksen, että ”rauhallinen tunnelma, voiko tällaista maatalousmaisemaa enää ollakaan? Luonnonäänet olivat hyvin havaittavissa ja alueella liikkui myös jonkin verran lintuja (kiuru, laulujoutsen, kurkia, ruskosuohaukka, töyhtöhyppä, ruokokerttunen).*
- *Myöhemmin siirryin Riihonlahdelta varsinaiselle Vihteljärven-Niemenkylän maisema-alueelle. Tieliikenteestä aiheutuvat äänet olivat käyntini aikana lähes koko ajan läsnä äänimaisemassa, mutta toki rauhallisiakin, lähinnä luonnonäänen täyttämiä hetkiä oli havaittavissa koko alueella. Luonnonäänet korostuivat etenkin vesistövyöhykkeen itäpuolella. Sampakosken vuoden 1918 taistelua koskevan muistomerkin luona lähes kuulin ääniä menneisyydestä, kun luin taululta selostusta kyseisestä taistelusta. Tuulen kohina myös täytti äänimaisemaa.*
- *Laaksomaisen Riihonlahden ja -lammen alueella oli käyntini yhteydessä vähemmän ihmistoimintojen ääniä kuin nykyisellä maisema-alueella. Autoja kulki harvakseltaan ja pelloilla ei käyntini aikana ollut työkoneita (kuten ei myöskään Vihteljärven-Niemenkylänkään pelloilla). Nämä yksittäiset ja satunnaisesti luokiteltavat havainnot olivat samankaltaisia kuin karttatarkastelun perusteella tehdyt päätelmät.*

Kuva 6. Vihteljärven-Niemenkylän valtakunnallisesti arvokas maisema-alue.

Kuva 7. Valtakunnallisesti arvokasta Vihteljärvi-Niemenkylän maisema-aluetta ehdotetaan laajennettavaksi Riihönlahti-Riihönlammin alueelle. Kuvassa esitetty alue osoittaa ehdotettavan alueen rajat.

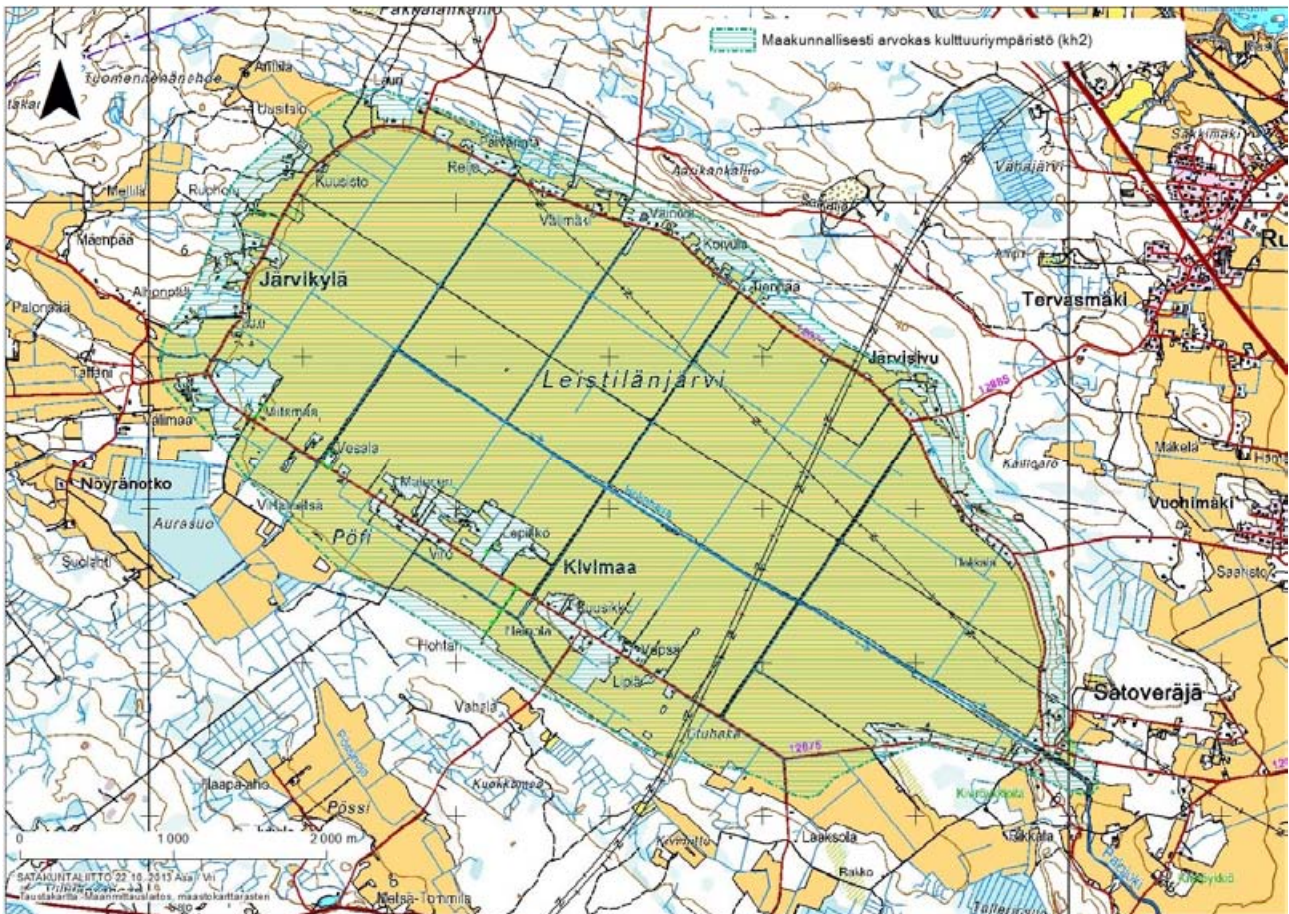

Liikenteen äänet kuuluvat Vihteljärven-Niemenkylän maisema-alueella. Alimmassa kuvassa on samalla maisema-alueella sijaitseva muistomerkki.

Riihonlahti-Riihonlammin aluetta ehdotetaan liitettäväksi valtakunnallisesti arvokkaaseen Vihteljärven-Niemenkylän maisema-alueeseen. Alueen äänimaisemaa voidaan luonnehtia levolliseksi maaseudun kulttuurimaisemaksi.

6.3. Leistilänjärven alue

Kuva 8. Leistilänjärven maakunnallisesti merkittävä kulttuuriympäristöalue.

Leistilänjärven alue on osoitettu Satakunnan maakuntakaavassa maakunnallisesti merkittäväksi kulttuuriympäristöksi (kh2) (Kuva 8). Alueen maisema-arvoja tarkastellaan Satakunnassa toteutettavassa maisema-alueiden inventoinnissa.

Valtatien 2 molemmin puolin on kuvassa 4 haarukoitu neljän kilometrin puskurivyöhyke, jolla liikenteen kohina on karkeasti ottaen arvioitu olevan läsnä. Leistilänjärvellä tämä neljän kilometrin vyöhyke sijoittuu likimain tasaisen peltoalueen keskelle. Tämän arvion mukaan liikenteen kohina kuuluu myös Leistilänjärvelle. Puskurivyöhykkeen määrittelyssä ei ole otettu huomioon esimerkiksi maastonmuotojen vaikutusta vaan kyseessä on mekaaninen, suuntaa-antava arvio.

Valtatie 2 sijaitsee lähimmillään Leistilänjärven kaakkoisosassa, jossa etäisyys tiehen on noin 2 km ja luoteispäässä noin 3 km. Luonnollisena meluesteenä toimii alueen pohjoisreunalla sijaitseva luode-kaakkosuuntainen ympäristöstään kohoava selänne. Paikallistie kiertää järvimäisen muotonsa säilyttäneen peltoalueen ympäri asutuksen sijoittumista mukaellen.

Karttatarkastelun perusteella Leistilänjärven äänimaisemassa ovat läsnä niin liikenteen, asutuksen kuin maataloustoimintojen äänet. Valtaosa tieliikenteen äänistä syntyy aluetta kiertävällä paikallistiellä liikkuvista autoista. Myös valtatie 2 kohina kuuluneen alueelle, mutta ei ole kovin voimakasta johtuen valtatie ja alueen välissä sijaitsevasta selänteestä. Lisäksi alueelle voi ajoittain kantautua ääniä pohjoisselänteellä sijaitsevalta kiviaineksen ottopaikalta. Pinnanmuodoltaan tasainen, metsän ympäröimä pelloksi kuivattu Leistilänjärvi on myös suosittu lintujen levähdysalue.

Kävin tämän selvityksenteon aikana useitakin kertoja Leistilänjärven alueella, mutta kaikilta kerroilta en ole kirjannut havaintoja järjestelmällisesti ylös. Selvityksenteon käynnistymisen aikoihin (syyskuu 2012) testasin liitteenä 1 olevaa lomaketta alueella noin 25 minuuttia ympäristön ääniä havainnoiden. Tuolloin koin lomakkeen lähinnä muistilistaksi asioista, joihin tulee kiinnittää huomiota maastokäynneillä. Lisäksi kirjasin havaintojani ylös lokakuussa 2013.

- *Syyskuussa 2012 olin liikkeellä kuulaana syysaamuna, jolloin aurinko paistoi ja sää oli tyyni. Olen kirjannut ylös seuraavia äänihavaintoja: liikenteen ääniä on kuulunut silloin tällöin ja ne ovat olleet mielestäni kohtalaisen voimakkaita. Muiksi ihmistoimintojen ääniksi olen kirjannut mekaanisen koneen ujelluksen ja olen päättellyt sen tulevan viljankuivaamosta. Ääni on ollut mielestäni häiritsevää. Lisäksi olen kuullut ammunnan ääniä ja olen päättellyt niiden olevan metsästyksen ääniä. Luonnonäänistä olen maininnut lintujen äänet ja olen todennut niiden olevan hyvin kuultavissa. Äänimaiseman perusääneksi olen kirjannut kuivurin äänen.*
- *Aamupäivä, lokakuun 12. päivä 2013.
Aurinkoinen sää, vaimea tuuli – lähes tyynä
Lähden liikkeelle alueen kaakkoiskulmasta.*

Sumuinen maisema, edessäni sokerijuurikaskasa, näkyvyys noin 100 m edestä, takaa ja sivulta kuuluu juurikkaiden nostokoneiden äänet seison keskellä Leistilänjärven peltoaukeaa, mutta en näe nostokoneita. Aurinko paistaa sumuverhon takaa, voimajohtopylväiden yläosat alkavat paljastua sumuverhon takaa. Kaukaa metsän reunan suunnasta kuuluu myös liikenteen ääniä, varikset raakkuvat, mutta mitä nyt – joku outo kimitys, tarkemman tutkiskelun jälkeen ääni paljastui pikkutikaksi - keskellä avointa peltoa ojanvarren pensaissa. Niittykirvisen vaimea sirahdus. Sumu hälvenee yllättävän nopeasti, sänkipelto ikään kuin hohtaa edessäni. Leistilänjärven peltoaukea on täynnä ääniä, on juurikkaan nostoaika. Liikenteen kohina kantautuu yllättävän voimakkaana valtatieltä saakka. Mielenkiintoista on, että itäpäässä olevien työkoneiden äänet eivät kuulu alueen länsipuolelle, tuuliko lienee syynä?

”Katson maalaismaisemaa” – projekti toteutti kyläillan Leistikylällä 16.4. Osa illan 23 osallistujasta vastasi illan aikana jaettuun kyselyyn, jossa oli myös äänimaisemaa koskeva osuus. Vastajat täyttivät kyselyä siten, että he vastasivat osaan kohdista ja osaan ei.

- Alueen äänistä kysyttäessä vastaajat kertoivat kiinnittäneensä luonnonääniä osalta huomiota lintujen ääniin sekä keväisin että syksyisin. Yhdessä vastauksessa todettiin, että ”kurkien huuto on minulle kaikkein tärkein ääni”. Tuulen aiheuttama kohina todettiin yhdessä vastauksessa olevan peltoalueen vallitseva ääni.
- Ihmistoimintoihin liittyen oli mainittu useampaankin kertaan maatalouden äänet. Pelloilta todettiin kuuluvan ääniä, kun peltotyöt alkavat ja syksyllä ääniä kuuluu myös puintien aikaan. Työssä olevien maatalouskoneiden äänet todettiin yhdessä vastauksessa miellyttäväksi ja toisessa traktorin äänet koettiin häiritsevinä. Lisäksi yhdessä vastauksessa muisteltiin Zetor-merkkisen traktorin hienoa ääntä 1950-luvulla.

Muina ihmistoimintoihin liittyvinä ääniä oli mainittu koko järven alueelle vaimeana kantautuvat valtatie äänet sekä maa-ainesten ottoa koskevat äänet. Sopivalla ilmalla oli tehty havaintoja myös Porin Kirjurinluodolta kuuluvasta jazzmusiikista. Ylilentävien lentokoneiden äänet mainittiin häiritsevinä.

Kysymykseen äänien miellyttävyydestä 13 oli vastannut kokeneensa havaitsemansa äänet miellyttävinä ja yksi häiritsevinä. Maisema-alueen häiriöitä tai ongelmia käsittävän kysymyksen vastauksissa oli kolmessa vastauksessa ääniä koskevia mainintoja. Esille oli nostettu kivenlouhintaa sekä alueella joskus kuuluvat rautatien ja valtatie äänet. Lisäksi sähkölinjojen todettiin yhdessä vastauksessa häiritsevän äänimaisemaa ja niiden ääni todettiin epämiellyttäväksi.

Maisema-alueen luonnehdintaa koskevaan kysymykseen oli yhdessä vastauksessa nostettu esille kurjen äänet sekä uudenvuoden raketit - ”Käyn keväällä ja syksyllä katsomassa kurjet, kun niiden huuto alkaa kuulua”.

Näkymä Leistilänjärvelle alueen luoteisreunasta katsottuna.

Sumu peitti lokakuuisena aamuna 2013 Leistilänjärven maiseman. Sokerijuurikkaan nostoäänet olivat kuitenkin kuultavissa kaukaa.

Leistilänjärven äänimaisema on tyypillisimmillään tuulen kohinaa, asutuksen ja asutukseen liittyvän arkiliikenteen sekä vuodenkiertoa seuraavien maataloustoimintojen ääniä.

7. KYSELYT

7.1. Kunta- ja sidosryhmäkyselyt

”Katson maalaismaisemaa” -projektin puitteissa toteutettiin kunnille ja sidosryhmille suunnattu webropol-pohjainen kysely helmikuussa 2013 (ks. luku 4). Kyselyssä oli myös ääniä koskeva kysymysosuus. Ohessa on esitetty kysymykset vastauksineen siten, että kysymyksen jälkeen on ilmoitettu kysymykseen tietyllä tavalla kantaa esittäneiden määrä ja poikkiviivan jälkeinen luku ilmaisee kyseiseen kysymykseen vastanneiden määrän, esimerkiksi melusta on viisi mainintaa ja loput kuusi ovat maininneet jostakin muusta häiriöstä.

- Oletko havainnut kuntasi kulttuurimaisema-alueella maisema-arvoon alentavasti vaikuttavia tekijöitä? Kyllä 11/13
- Millaisia häiriöitä? Melua 5/11
- Oletko kiinnittänyt huomiota kuntasi kulttuurimaisema-alueen ääniin? Kyllä 8/13, ei 5/13

Millaisiin ääniin olet kiinnittänyt huomiota? – kysymykseen annetut vastaukset ryhmiteltiin ihmistoimintoihin liittyviin ääniin sekä luonnon ääniin. Ihmistoimintoihin liittyvät äänet jakaantuivat vastauksissa seuraavasti (ensimmäinen numero ilmoittaa asiasta maininneiden määrän ja poikkiviivan jälkeinen numero kysymykseen vastanneiden määrän):

- liikenne 5/8 – *esim. valtatie, tieliikenteen melu nousee yli muiden äänien, lentokoneet, veneiden puksutus*
- työn äänet 3/8 – *”maatalouden harjoittaminen aiheuttaa ääntä, joka kertoo puhtaasta ruoasta ja elävästä maaseudusta”*
- ihmisten äänet 1/8 – *lasten äänet*
- muut äänet 1/8 – *kirkon kellot*

Luonnon äänistä oli maininnat kuudessa vastauksessa kahdeksasta. Mainittuja ääniä olivat meren kohina, tuulen humina, juoksevan veden solina, koskien kohina sekä lintujen äänet

7.2. Kyselyt asukasilloissa

Myös asukasilojen osallistujille jaetuissa kyselylomakkeissa oli ääniosuus (ks. luku 4). Asukasillat toteutettiin Jämijärvellä sekä Leistikylällä. Vastauksissa oli eniten mainintoja luonnonäänistä - *"Kurkien huuto on minulle kaikkein tärkein ääni"*. Ihmistoimintojen äänistä oli mainittu lähinnä maataloustoimintoihin liittyvät äänet sekä liikenne.

- *"Pelloilta kuuluu ääniä, kun peltotyöt alkavat ja syksyn puintien aikaan.", "Zetor-traktorit 1950-luvulla oli hieno ääni. ... Maatalouskoneiden äänet miellyttää aina kun ne on töissä", "Kaukana lehmien ammunta"*
- Valtatien äänien on todettu kantautuvan toisinaan koko Leistikylän alueelle ja tietyissä sääolosuhteissa alueelle on todettu kantautuneen myös Porissa pidettävien jazz-juhlien ääniä. Jämijärvellä vastauksissa on maininta moottoriveneen ja ylilentävien lentokoneiden äänistä.

Häiritsevinä ääminä on vastauksissa mainittu liikenne, murskaamo, lentokoneet, sähkölinja ja traktorit. Toisaalta maatalouskoneiden ääni on myös koettu miellyttäväksi. Yleisesti ottaen äänet on vastauksissa ilmoitettu miellyttäväksi ja yhdessä vastauksessa äänet on todettu alueelle kuuluviksi.

8. ESIMERKKIALUEIDEN ÄÄNIMAISEMISTA

Valtakunnallisista maisema-alueista puhuttaessa tarkoitetaan lähinnä maaseudun kulttuurimaisemia sekä maisemanähtävyyksiä ⁷⁶. Maatalouden harjoittamisesta sekä haja-asutuksesta aiheutuvat äänet ovat luonteenomaisia lähes kaikille maaseudun kulttuurimaisemille. Yksilöllisiä eroja alueiden välille syntyy maisema-alueiden pinnanmuodoista, luonnonpiirteistä ja sijoittumisesta esimerkiksi vesistöjen äärelle. Esimerkiksi meren läheisyys tai rehevä, monimuotoinen lehtoalue vaikuttavat voimakkaasta lähialueensa äänimaisemaan.

Tieliikenteen äänet ovat merkittävin luonnontilaista äänimaisemaa muuttava tekijä niin Satakunnassa kuin Satakunnan naapurimaakunnissa Varsinais-Suomessa, Pirkanmaalla, Etelä-Pohjanmaalla ja Pohjanmaalla. Vilkasliikenteisten teiden, erityisesti valta- ja kantateiden sijoittuminen maisema-alueiden läheisyyteen tai jopa sisälle vaikuttavat laajalti maisema-alueiden äänimaisemallisiin peruslähtökohtiin. Tieliikenteen äänet koetaan usein häiritsevinä ⁷⁷. Liikenteen äänillä voi olla merkittävä vaikutus maisema-alueiden ominaispiirteisiin ja luonteeseen alueella liikkuvan tai asuvan ihmisen näkökulmasta. Muita yksittäisiä melulähteiksi luokiteltavia kohteita ovat esimerkiksi moottoriradat ja kiviainesten murskauspaikat.

Tieliikenne on keskeinen äänilähde selvityksessä tarkastelluilla esimerkkialueilla. Karttatarkastelun perusteella tieliikenne vaikuttaa lähtökohtaisesti eniten Vihteljärven-Niemenkylän alueella, koska Pohjanmaan tie kulkee keskellä tätä pohjois-eteläsuuntaista maisema-aluetta ja vähiten Leistikjärven alueella. Myös Yyterin maisema-alueella tieliikenteen taustakohina on voimakkaasti läsnä ja alueelle luonteenomainen, mutta toisaalta yksittäisten, subjektiivisten maastohavaintojen perusteella tuulen suunta ja voimakkuus sekä meren äänet vaikuttavat toisin paikoin niin voimakkaasti alueen äänimaisemaan, että tieliikenteen kohina peittyy ajoittain näiden alle. Tämä korostuu etenkin rantavyöhykkeellä. Yleisesti ottaen tieliikenteen äänien havaittavuuteen ja kohinaan vaikuttavat maastonmuodot, vuoden- ja vuorokaudenaika, sääolosuhteet sekä liikenteen ääniä havainnoivan henkilön yksilölliset fyysiset ominaisuudet, mieltymykset sekä kokemustausta ⁷⁸.

Subjektiivisissa maastohavainnoissa korostuivat seuraavat tekijät:

- Yyterin maisema-alueella korostuivat liikenteen taustakohinan ohella meren ja tuulen kohina sekä muut luonnonäänet. Satunnaisina ääniä nousivat esille ihmisten sekä moottoriradan äänet. Ihmisten äänet keskittyivät Yyterin satojen alueelle (kesä ja kevät). Yyterin maisema-alueen äänimaisema on luonteeltaan monimuotoinen ja vaihtelee sen mukaan missä havainnoija liikkuu – meren rannalla, lietteillä, metsässä, golfkentällä vai valtatie läheisyydessä. Merenranta jakautuu äänimaisemallisiin osa-alueisiin mm. sen mukaan minkä verran alueella liikkuu ihmisiä. Matkailu- ja virkistystoiminnot ovat runsaimmat Yyterin satojen sekä siihen

⁷⁶ Ympäristöministeriö 2010,14

⁷⁷ mm. Schafer 1980

⁷⁸ vrt. Neuvonen 2011,65

läheisesti kytkeytyvien matkailupalvelujen alueella. Rauhallisinta, luonnon äänien hallitsemaa osaa edustavat Mäntyniemen alue sekä Selkämeren kansallispuistoon kuuluvat osat. Yyterin valtakunnallisesti tärkeällä maisema-alueella onkin useita, äänimaisemaltaan omaleimaisia alueita ⁷⁹.

- Vihteljärvi-Niemenkylän alueelle tyypillisiä ääniä ovat liikenteen sekä vuodenajoista riippuvat maataloustoimintojen sekä luonnon äänet. Ajoittain tieliikenteen äänet ovat hallitsevasti läsnä äänimaisemassa, koska Pohjanmaan tie sijaitsee keskeisesti maisema-alueella. Potentiaalisella valtakunnallisen maisema-alueen laajentumalla (Riihonlahti-Riihonlammi) liikennemäärät ovat kantatietä alemmanasteisesta tiestä johtuen alhaisemmat kuin Vihteljärven-Niemenkylän alueella ja tämä vaikuttaa luonnollisesti alueen äänimaisemaan.
- Leistilänjärven alueelle tyypillisiä ääniä ovat tuulen kohinan ohella maataloustoimintojen sekä tieliikenteen äänet. Maataloustoimintojen äänet vaihtelevat eri vuodenaikoihin painottuvien työjaksojen mukaan. Alueelle kantautuu ajoittain vaimea liikenteen kohina myös valtatieltä 2. Vuodenkierrosta kertovat luonnonäänet painottuvat alueella levähtävien ja pesivien lintujen aikataulun mukaisesti.

⁷⁹ vrt. Neuvonen 2011,64

9. MITÄ HYÖTYÄ ÄÄNIMAISEMAN TARKASTELUSTA ON MAISEMA-ALUEIDEN INVENTOINNISSA?

9.1. Maisema-alueiden äänimaisemallisen tarkastelun arviointia

Selvityksen kohteena olevien maisema-alueiden äänimaisemallisia ominaispiirteitä tarkasteltiin karttoja, kyselyitä sekä maastohavainnointia tehden. Yleispiirteinen karttatarkastelu äänimaisemaan vaikuttavista tekijöistä vaikutti käyttökelpoiselta tavalta selvittää maisema-alueen äänimaisemaan vaikuttavia tekijöitä ja hahmottaa maankäytön äänimaisemallista kokonaiskuvaa. Selvitystä täydensi maakuntatasoinen melulähdetarkastelu sekä maakuntakaavaan perustuva tietous Satakunnan aluerakenteen keskeisistä tekijöistä ⁸⁰.

Subjekttiivisen maastohavainnoinnin apuna käytetty havainnointilomake toimi lähinnä käyttökelpoisena muistilistana niistä tekijöistä, joihin maastossa on kiinnitettävä huomiota ja sen konkreettinen täyttö jäi vähäiseksi. Lomaketta on kuitenkin mahdollista käyttää esimerkiksi kuuntelukävelyjen yhteydessä, jolloin se ohjaa osallistujia kiinnittämään järjestelmällisesti huomiota erilaisiin ympäristön ääniin sekä kirjaamaan havaintoja ylös. Henkilökohtainen äänipäiväkirja vaikutti luonteelta välineeltä kirjata omakohtaisia äänihavaintoja muistiin. Äänipäiväkirja on luonteeltaan henkilökohtainen ja sitä hyödyntäen on mahdollista koota tietoa yksittäisen henkilön omakohtaisista kokemuksista havaintotilanteesta sekä havaittujen äänien kulttuurisista merkityksistä ⁸¹.

Subjekttiivisen ja satunnaisen havainnoinnin ongelma on, että äänimaiseman luonne muuttuu koko ajan päivästä, tilanteesta ja säästä riippuen, joten kyseessä on yksittäiseen tilanteeseen perustuva havainto. Lisäksi havainnoijan yksilölliset mieltymykset ja fyysiset ominaisuudet, kuten kuulo, vaikuttavat siihen mitä ääniä havaitaan ja miten ne kuullaan ⁸². Toisaalta riittävä määrä eri aikoina ja eri puolilta maisema-aluetta kirjattuja kertomuksia vaikka vain yhdenkin henkilön kirjaamina antaa hyvän kuvan alueella tapahtuvista äänimaisemallisista ilmiöistä, joita on mahdollista verrata karttatarkastelussa esille nousseisiin ominaisuuksiin. Yksilölliset kokemukset ovatkin tärkeitä äänimaisemia luonnehdittaessa. Esimerkiksi kaupungin äänitilaa tutkittaessa yksilön kokemuksella on painoarvoa siksi, ettei akustinen mittaustulos kerro juuri mitään äänen sisällöstä tai sen tuottamasta kuulokokemuksesta ⁸³.

⁸⁰ Satakuntaliitto 2012

⁸¹ vrt. Uimonen 2011, 44; ”Äänimaisemaa tulkitsevat ja tuottavat sen keskellä elävät ihmiset. Äänet ovat läsnä ja niitä vastaanotetaan 24 tuntia vuorokaudessa. Ne antavat tietoa kuuntelijalleen, rakentavat tilaa ja muodostavat osaltaan sen kulttuurisen ympäristön, jonka keskellä yksilö oppii tulkitsemaan yhteisönsä akustisia merkityksiä.”

⁸²vrt. esim. Kuusamo 1990,11–19, cit. Tani 1966,104: ”Havaitseminen on myös aina sidottu aikaisempiin kokemuksiin ja ympäröivään kulttuuriin

⁸³ Neuvonen 2011, 60

Yyterin alueelta kirjatut lukuisat äänihavainnot ovat linjassa alueelta tehdyn karttatarkastelun kanssa. Tuulen sekä meren vaikutus äänimaisemaan korostui Yyterin maisema-alueella muihin tarkastelussa olleisiin esimerkkialueisiin verrattuna. Hetkittäin alueella oli mahdollista kokea jopa sellaista luonnonrauhaa, johon eivät kuuluneet ihmisten toiminnasta syntyvät äänet ja alueella oli mahdollisuus nauttia luonnon äänistä. Nämä yksittäiset kokemukset olivat ajoittain jopa verrattavissa ”Hiljaisuuden keitaat Satakunnassa” – selvityksessä esitettyyn luonnonrauha-alueen luokitteluun.⁸⁴ Havaintojen osalta on otettava huomioon, että valtaosa niistä ajoittui viikonloppuun, mutta toisaalta liikennöinti valtatiellä on vilkasta myös viikonloppuisin.

Äänimaisemaosuuden sisällyttäminen maisema-alueita koskeviin kyselyihin osana ”Katson maalaismaisemaa” – projektia toimi hyvin, Vastauksissa nousi esille vastaajien subjektiivisia kokemuksia alueiden äänimaisemista. Esimerkiksi Leistikylänjärven kyläillan yhteydessä saaduissa vastauksissa oli mainittu monenlaisia havaintoja alueen äänistä sekä otettu kantaa kuvattujen äänien miellyttävyyteen sekä merkitykseen. Yleisesti ottaen äänet oli koettu positiivisina. Hyvä esimerkki subjektiivisesta havainnosta on maininta voimalinjojen häiritseväksi koetusta äänestä Leistikylänjärvellä. Voimalinjojen ääni on korkeataajuisia ja esimerkiksi selvityksen tekijä ei pysty kuulemaan näitä ääniä.

9.2. Pohdintaa äänimaiseman tarkastelun hyödyistä maisema-alueita inventoitaessa

9.2.1. Äänimaisematuntemus auttaa maisema-alueiden arvottamisessa

Selvitys lähti liikkeelle havainnosta, että maisema-alueiden inventointiohjeessa ei ole mainintaa ympäristön äänien havainnoinnista osana maisema-alueiden inventointia. Havainto johti jatkokysymyksiin: Mikä merkitys äänimaisemalla on ylipäättään maisema-alueilla? Pitäisikö äänimaisemanäkökulma ottaa huomioon maisema-alueiden rajaamisessa sekä arvottamisessa? Miten äänimaisemaa tulisi tarkastella? Mitä hyötyä ympäristön äänien tarkastelusta olisi?

Raportissa esitellyt subjektiiviset maastohavainnot sekä kyläilloista saadut testityyppiisiin kyselyihin annetut vastaukset ilmentävät hyvin Uimosen ”Tarkkaile ympäristöäsi. Kuuntelukävelyt ja äänittäminen ...” artikkelissa esitettyä toteamusta, että äänimaisemaa tulkitsevat ja tuottavat sen keskellä elävät ihmiset.⁸⁵ Asukasiltakyselyjen vastauksissa on myös havaittavissa, että ympäristön äänet ovat kertoneet vastaajille alueella tapahtuvista toiminnoista ja vuodenaajoista. Äänet ilmentävät joissakin vastauksissa myös jatkuvuutta vuodenaikojen sarjassa kuten esim. seuraava maininta: ”Käyn keväällä ja syksyllä katsomassa kurjet, kun niiden huuto alkaa kuulua.”

⁸⁴ Karvinen & Savola 2004, 20. Luonnonrauha-alueet on määritelty Hiljaisuuden keitaat Satakunnassa –selvityksessä seuraavasti: Luonnonäänet ovat hallitsevia alueen äänimaisemassa <-> alueella on mahdollisuus nauttia luonnon äänistä ja kokea luonnon rauhaa ja luonnossa hiljentymistä. Ihmisen toiminnasta syntyvät äänet ovat satunnaisia ja vähäisiä.

⁸⁵ Uimonen 2011, 44-45

Selvityksessä toteutetut äänimaisemaa koskevat karttatarkastelut, subjektiivista äänimaisemaa koskevat maastohavainnot sekä asukaskyselyt antoivat taustatietoa maisema-alueen arvioinnissa käytettävien kriteerien määrittelyyn ⁸⁶. Esimerkiksi äänihavaintojen perusteella olisi mahdollista täydentää maisema-alueen luontoa, elinvoimaisuutta ja nykyistä toimivuutta sekä maisemakuvan yhtenäisyyttä, eheyttä ja vaikuttavuutta koskevia arvioita. Havainnot antoivat myös sellaista lisätietoa, jota olisi mahdollista käyttää inventoitavien alueiden arvottamisessa, alueiden keskinäisessä vertailussa sekä alueiden rajauksessa ⁸⁷. Tällaista tietoa ovat mm. alueiden äänimaisemaa koskevat häiriötekijät, alueen maisemallisia ominaispiirteitä sekä elinkeinoja ilmentävät äänet sekä luonnosta kertovat äänet. Selvityksessä tarkasteltavina olevien alueiden osalta tämä voisi maisema-alueiden inventoinnin näkökulmasta tarkoittaa esimerkiksi seuraavaa:

- Vihteljärven-Niemenkylän maisema-aluetta ehdotetaan Satakunnan inventoinnissa laajennettavaksi Riihonlahden-Riihonlamme alueelle. Riihonlahti-Riihonlammin alue edustaa maaseudulle tyypillistä maataloustoimintoihin ja asutuksen ääniin painottuvaa äänimaisemaa. Peltoalueisiin rajautuvien vesistöjen läheisyys monipuolistaa alueella esiintyvien luonnonäänien valikoimaa. Liikenteen äänet ovat tällä osa-alueella huomattavasti vähäisemmässä roolissa kuin Vihteljärven-Niemenkylän alueella, jossa vilkasliikenteinen kantatie kulkee pohjois-eteläsuuntaisen maisema-alueen keskellä. Riihonlahti-Riihonlammen alueelle ehdotettava laajennus toisi äänimaisemaltaan levollisen viljelysmaiseman osaksi Vihteljärven-Niemenkylän maisema-aluetta ja monipuolistaisi sen luonnetta. Näin ollen se voisi olla yksi lisäkriteeri pohdittaessa Vihteljärven-Niemenkylän maisema-alueen laajennusta.
- Leistikjärven äänimaisema on tyypillisimmillään tuulen kohinaa, asutuksen ja asutukseen liittyvän liikenteen, vuodenkiertoa seuraavien maataloustoimintojen sekä peltoalueella pesivien lintujen ja lepäilevien muuttolintujen muodostamaa äänimaailmaa. Alueelle kuuluu ajoittain myös valtatie 2 ääniä lähinnä liikenteen taustakohinaa. Karttatarkastelun sekä havaintojen perusteella Leistikjärveä voidaan pitää edustavana ja levollisena kulttuurimaiseman äänimaisemana. Äänimaisemallisten tekijöiden huomioonottaminen voisi olla yksi myönteinen lisätekijä mietittäessä alueen arvoluokkaa.
- Yyterin maisema-alueella tehdyillä äänimaisemahavainnoilla ei ole suoranaista merkitystä maisema-alueen rajauksen kannalta. Sen sijaan alueen äänimaisemallinen monimuotoisuus voisi vaikuttaa kohentavasti alueen arvoon. Valtatie 2, joka on meren ohella merkittävin alueen äänimaisemaan vaikuttava tekijä, sijaitsee alueen itäpuolella. Äänimaisematarkastelussa nousi mielenkiintoisella tavalla esille Yyterin maisema-alueen monipuolisuus ääniympäristön osalta sekä yksittäisiä, maisema-alueen äänimaailmaan jopa häiritsevästi vaikuttavia tekijöitä. Nämä tekijät ovat tärkeitä pohdittaessa ja suunniteltaessa maisemanähtävyydeksi luokiteltavan maisema-alueen kehittämisenäkökulmia.

⁸⁶ Ympäristöministeriö 2010, 10–11

⁸⁷ vrt. Ympäristöministeriö 2010, 10–11

9.2.2. Äänimaiseman merkityksestä tarvitaan keskustelua

Äänimaisemaa koskevan karttatarkastelun tulokset, subjektiiviset maastohavainnot sekä alueen asukkaille tehty kysely tulisivat olla luonteva osa maisema-alueiden inventointia. Ympäristön äänien huomioon ottaminen maisema-alueiden inventoinneissa olisi tärkeää myös siksi, että tietoisuus oman ympäristön äänistä vaikuttaa pitkälti siihen, millaiseksi yksilöt ja yhteisöt äänimaisemansa muokkaavat.⁸⁸ Tämä näkökulma koskee muun muassa maisema-alueiden kehittämistä sekä maankäytön suunnittelua. Äänimaisemallisen näkökulman selvittämisen tärkeyttä maisema-alueilla tukee esimerkiksi Uimosen toteamus, että paikallisten tietämys äänten kulttuurisista ja sosiaalisista merkityksistä on otettava tarkastelun kohteeksi. Tähän ajatukseen liittyen hän on käyttänyt metodeina kuuntelu-/äänikävelyitä ja äänimaisemien tallentamista.⁸⁹ Välineitä äänten havainnoimiseen sekä entistä monipuolisempaa tietoa ääniympäristöstä käytävän keskustelun tueksi on pyritty kehittämään myös mm. ”Hearing Helsinki” – hankkeessa, jossa on kartoitettu Helsingin ääniympäristöä meluntorjuntaa laajemmasta näkökulmasta. Hankkeen tavoitteena on ollut hyödyntää saatuja tuloksia mm. kaupunkisuunnittelussa.⁹⁰ Viheralueiden ja erityisesti kaupunkipuistojen äänimaisemaa on tarkasteltu kokeellisesti myös esim. Porin Kirjurinluodon alueelta tehdyssä opinnäytetyössä⁹¹.

Uimonen toteaa, että ympäristön ääniin kiinnitetään usein huomiota vasta sitten, kun niistä on tullut jo ongelma ja häiritsevä osa äänimaisemaa. Melun tapauksessa suhde ääneen on kuitenkin aina reaktiivinen, kun suhtautumisen tulisi olla proaktiivista eli tulisi ymmärtää äänten vaikutus ja merkitys päivittäisessä elämässä.⁹² Tämä toteamus tukee tässä selvityksessä esitettyä ajatusta siitä, että äänten vaikutus maisema-alueiden arvoon ja merkitykseen päivittäisessä elämässä tulisi nostaa yhdeksi maisema-alueiden arvottamisessa, määrittelyssä sekä rajauksessa tarkasteltavaksi tekijäksi. Samalla äänimaisemanäkökulma tulisi nostaa esille maisema-alueilla toteutettavassa maankäytön suunnittelussa kuin muussakin kehittämistyössä. Esimerkiksi Uimonen on soveltanut äänitettyä kuuntelukävelyä asukkaiden tekemän asuin ympäristöjen laadun arvioinnissa⁹³. Muita asuin ympäristöjen laadun arvioinneissa sovellettavia keinoja ovat mm. paikkapäiväkirjat ja koekävelyt, joiden tavoitteena on kirjauttaa asukkailla tunne-, stressi- ja paikkakokemuksia sekä tiedustella heiltä ääneenajattelun avulla tuntemuksia ja ajatuksia mielipaikassa vierailun aikana⁹⁴.

⁸⁸ ks. Uimonen 2011, 44-45

⁸⁹ Uimonen 2011

⁹⁰ Neuvonen 2011, 60

⁹¹ Simonen 2011

⁹² Uimonen 2011, 45

⁹³ Uimonen 2011, 57

⁹⁴ Korpela 2011, 124–125, cit. Uimonen 2011, 57

Yleisesti ottaen voidaan todeta, että keskustelua äänimaiseman merkityksestä maisema-alueilla tulisi lisätä. Samalla tulisi pohtia äänimaisemallisten ominaisuuksien vaikutusta maisema-alueiden rajaukseen sekä alueiden keskinäiseen arvottamiseen. Yksi tapa lähteä liikkeelle äänimaisematarkastelun edistämiseksi olisi sisällyttää maisemaseutujen kuvauksiin äänimaisemien keskeisten ominaispiirteiden tarkastelu sekä luonnehtia äänimaisemia ainakin yleisellä tasolla valtakunnallisesti arvokkailla maisema-alueilla.

10. ÄÄNIMAISEMA AKTIIVISEMMIN ESILLE MAISEMA-ALUEIDEN SUUNNITTELUUN

Äänimaisema kertoo omalta osaltaan maisema-alueen perusominaisuuksista sekä arkipäivästä ja on myös tärkeä osa maiseman kokemista ⁹⁵. Tämä käy ilmi myös selvityksen teon aikana tehdyistä yksilöllisistä maastohavainnoista kuin kyselyihin annetuista vastauksistakin. Karttatarkastelu vaikuttaa saadun kokemuksen perusteella yksinkertaiselta tavalta lähestyä maisema-alueen äänimaisemaan keskeisesti vaikuttavia tekijöitä ja se olisikin helppo toteuttaa osana maisema-alueiden inventointia.

Maankäytön suunnittelulla ohjataan alueiden käyttöä ja rakentamista. Tavoitteena on suunnittelun keinoin luoda edellytykset hyvälle elinympäristölle sekä edistää ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävää kehitystä. Äänimaiseman koostumus alueilla on myös suunnittelukysymys ja äänimaisema tulisikin ottaa yhtenä tekijänä huomioon niin maisema-alueen arvottamisessa kuin maankäyttöä suunniteltaessa. Tämä on tärkeää mm. siksi, että ympäristön äänet vaikuttavat alueella asuvien viihtyvyyteen, hyvinvointiin sekä ymmärrykseen omasta elinympäristöstään ⁹⁶.

Äänimaisemanäkökulma alueidenkäytön suunnittelussa nousee usein esille lähinnä melu- ja terveystekijöinä, ei niinkään alueen perusominaisuuksiin vaikuttavana tekijänä. ⁹⁷ Melu- ja terveystekijät nousevat esille myös valtakunnallisissa alueidenkäyttötavoitteissa, joiden mukaan alueidenkäytössä on ehkäistävä melusta, tärinästä ja ilman epäpuhtauksista aiheutuvaa haittaa ja pyrittävä vähentämään jo olemassa olevia haittoja. Uusia asuinalueita tai muita melulle herkkiä toimintoja ei tule sijoittaa melualueille varmistamatta riittävää meluntorjuntaa. Alueidenkäytössä tulee myös edistää kyseiseen tarkoitukseen osoitettujen hiljaisten alueiden säilymistä. ⁹⁸

Valitettavan usein ympäristön ääniin kiinnitetään huomiota yleensä vasta sitten, kun niistä on tullut jo ongelma ja häiritsevä osa äänimaisemaa. Uimonen toteaaakin, että äänten vaikutukset ja merkitys tulisi ymmärtää päivittäisessä elämässä. ⁹⁹

Uimonen päätyy ”Tarkkaile ympäristöäsi ...” -artikkelissaan toteamukseen, jonka mukaan määrälliseen ja laadulliseen tiedonhankintaan yhdistettynä äänitetyn kuuntelukävelyn ja sosiaalisen

⁹⁵ vrt. Neuvonen 2011,50; ”Visuaalista ympäristöämme ja sen vaikutuksia ihmisten viihtyvyyteen on tutkittu useilla tieteenaloilla. Esimerkiksi arkkitehtuurin, kaupunkien valaistuksen, katumainonnan tai viheralueiden vaikutukset yleiseen viihtyvyyteen otetaan nykyisin huomioon. Sen sijaan meitä ympäröivän äänimaiseman vaikutusta viihtyvyyteen on tutkittu vähemmän.”

⁹⁶ mm. Neuvonen 2011,73; ”Ääniympäristön tila ei ole yhdentekevä, sillä se vaikuttaa suoraan viihtyvyyteen ja kaupunkilaisten yleiseen hyvinvointiin.”

⁹⁷ vrt. Neuvonen 2011,59; ”Kaupungin äänimaisemaa voidaan havainnoida muullakin tavalla kuin melun ja häiriön näkökulmasta. Parhaimmillaan kaupunki on kaupunkilaisten elävä luomus, joka moniaistisena ympäristönä parantaa viihtyisyyttä ja hyvinvointia.”

⁹⁸ Ympäristöministeriö 2009, 11-12.

⁹⁹ Uimonen 2011, 45

median yhdistäminen auttaa tutkijoita muodostamaan kokonaiskuvan tietyn paikan äänimaisemasta tietyssä aikana sekä osallistujia lisäämään tietoisuutta omasta ympäristöstään. Hän korostaa akustisen kommunikaation teorian ja äänimaiseman ymmärtämisen tärkeyttä suhteessa häiritseviin ääniin.¹⁰⁰

Kuuntelu-/ äänikävelyjä olisi mahdollisuuksien mukaan hyvä yhdistää maisema-alueilla toteuttaviin maisemakävelyihin. Samalla voitaisiin pohtia, että pitäisikö valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden esimerkinomainen äänimaisemien tallentaminen ottaa myös työn alle. Tämä olisi tärkeää siksi, että äänimaisema kertoo kulloisenkin tallentamisajankohdan ominaispiirteistä sekä alueella asuvan ja liikkuvan yhteisön toiminnasta. Maisema-alueiden äänimaisemien tallentaminen voisi olla oiva lisä karttojen ja alueilta otettujen valokuvien rinnalle. Muutoinkin äänimaiseman havainnointi sekä havainnoinnin herättämien ajatuksien, mieltymyksien ja tuntemuksien tiedostaminen tulisi ottaa osaksi maisema-alueiden kehittämistä¹⁰¹. Äänimaisemallisia ominaispiirteitä voidaan hyödyntää niin kotiseututuntemuksen kuin maisema-alueiden matkailullisessa kehittämistyössä.¹⁰²

¹⁰⁰ Uimonen 2011,57

¹⁰¹ Uimonen 2011, 44–45; Uimonen pohtii artikkelissaan mm. millä tavoin äänimaisematietoisuutta on mahdollisuus lisätä kuuntelemalla ja tallentamalla ympäristön ääniä yhdessä tutkimukseen osallistuvien henkilöiden kanssa. Tavoitteeksi hän toteaa äänimaiseman havainnoinnin sekä havainnoinnin herättämien ajatuksien, mieltymyksien ja tuntemuksien tiedostamisen.

¹⁰²esim. Komulainen (toim.) 2013

KIRJALLISUUS

Ampuja, Outi: Melun sieto kaupunkielämän välttämättömyytenä. Melu ympäristöongelmana ja sen synnyttämien reaktioiden kulttuurinen käsittely Helsingissä. Suomalaisen kirjallisuuden Seura. Bibliotheca Historica 110. Hakapaino Oy, Helsinki, 2007.

Ampuja, Outi, Helmi Järviluoma, Kaarina Kilpiö & Heikki Uimonen: *Muuttuva äänimaisema – johdatus tutkimukseen*. Kuultava menneisyys, suomalaista äänimaiseman historiaa. Toim. Outi Ampuja ja Kaarina Kilpiö. Turun historiallinen yhdistys ry, Turku 2005.

Ampuja, Outi & Kilpio, Kaarina, toim.: Kuultava menneisyys, suomalaista äänimaiseman historiaa. Turun historiallinen yhdistys ry, Turku. Gummerus Kirjapaino Oy, Saarijärvi, 2005.

Björk, Erkki. Lintujen äänten kuultavuuksia ja voimakkuuksia. Lintuyhdistys Kuikka, julkaisut 2013. [http://lintuyhdistyskuikka.net/fileadmin/user_upload/Sivujen_kuvat_ja_tiedot/Julkaisut/Bjork_Lintujen_aanien_voimakkuuksia_ja_kuuluvuuksia.pdf, viitattu 23.10.2013].

Bonsdorff von, Pauline: Maiseman esteettinen tulkinta ja arvottaminen. *Maiseman arvo[s]tus*. Toim. Maunu Häyrynen & Olli Immonen. Kansainvälisen suojeltavan estetiikan instituutin raportteja n:o 1. Gummerus Kirjapaino Oy, Saarijärvi 1997.

Cosgrove, Denis E.: Social formation and symbolic landscape. Second edition. The University of Wisconsin Press. Wisconsin 1984/1998.

Hellström, Saara: Äänimaisema ja esteettinen kokemus. Toim. Helmi Järviluoma, Koivumäki Ari, Kytö Meri & Uimonen Heikki. Sata suomalaista äänimaisemaa. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki, 2006.

Jones, Michael: The elusive reality of landscape. Concepts and approaches in landscape research. Norsk. geogr. Tidsskr, Vol 45, 1991.

Järviluoma, Helmi. Oletko maisemissa? Lyhyt johdatus äänimaisematutkimukseen. Toim. Tuomas Eerola, Jukka Louhivuori & Pirkko Moisala. Johdatus musiikintutkimukseen. Suomen musiikkitieteellinen seura. Helsinki, 2003.

Järviluoma, Helmi, Koivumäki Ari, Kytö Meri & Uimonen Heikki, toim.: Sata suomalaista äänimaisemaa. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki, 2006.

Järviluoma, Helmi & Wagstaffm Greg, toim.: Soundscape Studies and Methods. The Finnish Society for Ethnomusicology (FSE) publ, 9, Helsinki 2002.

Järviluoma, H., Kytö M., Truax, B, Uimonen, H & Wikman, N.: Acoustic Environments in Change. Tampereen ammattikorkeakoulu, University of Applied Sciences. Series A, Research papers 13. Tampere, 2009.

Karjalainen, Pauli Tapani: Maiseman kauneuden ikonografia. Virolais-suomalainen ympäristöseminaari 21.–22.8.1989 Joensuussa. Karjalan tutkimuslaitoksen monisteita, numero 4, 1990.

Karvinen, Päivi A. & Savola, Anne: Hiljaisuuden keitaat Satakunnassa. HiljaPiSa. Suomen ympäristö 691, alueiden käyttö, ympäristöministeriö 2004.

Komulainen, Minna, toim.: Maiseman tarina. Opas maisemapalveluiden luomiseen. Sitra & Maa- ja kotitalousnaisten keskus 2013.2. painos.

Kytö, Meri, Nicolas Remy & Uimonen, Heikki (toim.): European acoustic heritage. Tampere University of Applied Sciences (TAMK) & Grenoble: CRESSON 2012.

Neuvonen, Aura: Kaupungissa omin korvin. Yhdyskuntasuunnittelu. Vol 49. 2011:1.

Ohlson, Birger: Sound fields and sonic landscapes in rural environments. Fennia 148, Helsinki 1976.

Pesonen, Kari: Hiljaiset alueet. Suomen ympäristö 738, alueiden käyttö, ympäristöministeriö 2005.

Porteous, J. Douglas: Landscapes of the Mind. Works of sense and metaphor. University of Toronto Press, Canada 1990.

Raivo, Petri: Kulttuurimaisema: alue, näkymä vai tapa nähdä. *Tila, paikka ja maisema. Tutkimusretkiä uuteen maantieteeseen*. Toim. Tuukka Haarni, Marko Karvinen, Hille Koskela & Sirpa Tani. Osuuskunta Vastapaino, Tampere 1997.

Rodaway, Paul: Sensuous geographies. Body, sense and place. Routledge, London and New York 1994/1995.

Satakuntaliitto: Satakunnan maakuntakaava. Selostus, osa B2. Satakuntaliitto, 2010.
[<http://www.satakuntaliitto.fi/sites/satakuntaliitto.fi/files/tiedostot/linkki2ID927.pdf>, viitattu 23.10.2013].

Schafer, Murray: The Tuning of the World. New York: Knopf 1980.

Simonen, Jutta: Kaupunkipuiston äänimaisema: Porin Kirjurinluodon ja Hanhiluodon puistot. Ammattikorkeakoulun opinnäytetyö, maisemasuunnittelun koulutusohjelma. Lepaa, Hämeen ammattikorkeakoulu, 2011. [<http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201103183349>, viitattu 23.10.2013]

Tani, Sirpa: Aistit, muistot ja media: näkökulmia henkilökohtaisiin ja kollektiivisiin mielenmaisemiin. Suomen Maantieteellisen Seuran aikakauskirja. Terra vol 108:2, 1996.

Truax, Barry: Acoustic Communication. Ablex Publishing. Westport, Connecticut. London 2001.

Uimonen, Heikki: Ääntä kohti. Acta Universitatis Tamperensis 1110. Tampere University Press, Tampere, 2005.

Uimonen, Heikki: Tarkkaile ympäristöäsi. Kuuntelukävelyt ja äänittäminen äänimaiseman laadullisen arvioinnin välineinä. Yhdyskuntasuunnittelu. Vol 49. 2011:1..

Vikman, Noora: Eletty ääniympäristö. Pohjoisitalialaisen Cembran kylän kuulokulmat muutoksessa. Acta Universitatis Tamperensis 1271. Tampere University Press., Tampere 2007.

Ympäristöministeriö: Maisema-alue työryhmän mietintö. Osa I, Maisemanhoito. Ympäristöministeriön mietintö 66, 1992.

Ympäristöministeriö 2009. Tulevaisuuden alueidenkäytöstä päätetään nyt. Tarkistetut valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet. Helmikuu/2009. Esite.

Ympäristöministeriö: Maaseutumaisemat. Arvokkaiden maisema-alueiden inventointi. Ympäristöministeriö 2011. [http://www.maaseutumaisemat.fi/?page_id=11 (arvokkaiden maisema-alueiden inventointi) viitattu 2.7.2013}

Ympäristöministeriö 2010. Inventointiohje. Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventoinnit. Maaseudun kulttuurimaisemat ja maisemanähtävyydet. Ympäristöministeriö, MAPIO-työryhmä 10/2010. http://www.maaseutumaisemat.fi/wp-content/uploads/2011/09/inventointiohje_fi_300910.pdf [viitattu 23.10.2013]

LIITE 1**MAASTOHAVAINNOINTILOMAKE MAISEMA-ALUEIDEN ÄÄNIMAISEMAN HAVAINNOINNIN AVUKSI****Alueen nimi ja sijainti:****Tarkempi havainnointipiste ja numero:**

Havainnoitsija_____, päivämäärä _____

Havainnon alku- ja päättymisajat_____, havainnointiaika yhteensä _____

Havainnointiympäristön yleisluonnehdinta:

TUULISUUS:

___ kova, ___ keskinkertainen, ___ heikko, ___ tyyni

Muita kommentteja säätilasta:

KUVAUS ALUEEN ÄÄNIMAISEMASTA (rasti ruutuun):**PERUSÄÄNI**

Minkä koet sinua ympäröivän äänimaiseman perusääneksi?

Kuinka voimakas perusääni mielestäsi on? ___voimakas, ___ kohtalainen, ___heikko

Peittääkö perusääni mielestäsi muut ympärilläsi mahdollisesti kuuluvat äänet?

___ kokonaan, ___ kohtalaisesti, ___vähän, ___ ei ollenkaan

Perusäänen osuus satunnaisista äänistä on mielestäsi ___ suuri, ___ keskinkertainen, ___ vähäinen

LIIKENNE

Kuuluuko alueelle liikenteen ääniä? ___ koko ajan, ___ silloin tällöin, ----vähän, ___ ei ollenkaan

Kuinka voimakkaina koet liikenteen äänet? ___ voimakkaita, ___ kohtalaisia, ___ heikkoja

Häiritsevätkö liikenteen äänet? ___ paljon, ___ keskinkertaisesti, ___ vähän, ___ ei lainkaan

MUUT IHMISTOIMINNAN ÄÄNET

Mitä muita ihmisen toiminnasta syntyviä/aiheutuvia ääniä alueelle kuuluu?

___raideliikenne, ___lentoliikenne, ___vesiliikenne, ___maa- ja/tai metsätalouskoneet, ___koiran haukku, ___ihmisen äänet (puhe ym),

___teollisuus, ___ammunta, ___ei kuulu ihmistoiminnan ääniä, ___muu, mikä?

Ihmisen toiminnasta syntyviä ääniä kuuluu mielestäsi ___paljon, ___keskinkertaisesti, ___vähän, ___ei lainaan

Ovatko ihmisen toiminnasta syntyvät äänet mielestäsi ___satunnaisia, ___jatkuvia, ___yksittäisiä?

LUONNON ÄÄNET

Mitä luonnon ääniä kuulet alueella?

Luonnon äänet ovat ___hallitsevia, ___kuultavissa hyvin, ___kuultavissa heikosti, ___ei kuulu

Onko mielestäsi joku luonnon ääni muita hallitsevampi? Jos, niin mikä?

Kuuluvatko luonnon äänet mielestäsi ___hyvin, ___kohtalaisesti, ___huonosti, ___ei ollenkaan

KARTTATARKASTELU

Sijoita mieluisimmaksi kokemasi äänimaisema/äänimaisemat kartalle (1-3). Perustele valintaasi.

Yleiset kommentit maastokäynnin perusteella

Käsitteitä (Schafer 1980):

- Äänimaisema: äänellinen ympäristö, joka kuvaa sitä äänten kenttää, jossa kulloinkin olemme (melu, musiikki, luonto, ihmisten ja teknologian äänet)
- Perusääni on ääni, jota emme välttämättä tiedosta, mutta joka on koko ajan läsnä. (esim. liikenteen kohina, tuulen humina)
- Hi-fi-äänimaisemassa äänet ovat kuultavissa niin, että ne erottuvat selkeästi toisistaan
- Lo-fi-äänimaisemassa äänet sekoittuvat ja peittyvät toistensa alle

